

SVLOVENSKI
VESTNIK

Tiskovina ■ Poština plačana pri pošti 64290 Tržič
1
P.n.
Koroška osrednja knjižnica
"Dr. F. Sušnik"
Na gradu 1
62390-RAVNE NA KOROŠKEM - YU

SLOVENSKI VESTNIK, Tavringerstr. 16, A-9020 Celovec
Zastopnik za YU: ADIT-826, P.P. 171, 61000 Ljubljana

CELOVEC
SREDA
25. JULIJ
1990

Letnik XLV.
Štev. 48 (2563)

Izhaja v Celovcu
Erscheinungsort
Klagenfurt

Poštni urad 9020
Celovec
Verlagspostamt
9020 Klagenfurt

Cena: 7 šil.
din. 10

P. b. b.

SAK v petek
proti Šentvidu
na zmago!

„Naš cilj je uvrstitev v drugo kolo avstrijskega nogometnega pokala!“ je za Slovenski vestnik poudaril novi trener SAK dr. Ivan Ramšak pred tekmo v petek ob 18.15 uri na stadionu v Šentvidu. SAK bo nastopil z najmočnejšo postavo. Vsi navijači v petek, 27. julija v Šentvid!

„Požganica“ spet v petek in soboto!

Prejšnji konec tedna so igralci Slovenskega ljudskega gledališča „Samorastniki“ uspešno uprizorili krstno izvedbo Prežihove Požganice v dramatizaciji Vladimirja Kocjančiča in režiji Petra Militarova. V petek, soboto in nedeljo zvečer si je predstavo ogledalo preko tisoč obiskovalcev, med njimi tudi predsednik slovenske vlade Lojze Peterle. Preko 120 nastopajočih in sodelujočih z obeh strani meje je nazorno predstavilo prelomne in usodne dogodke v času med razpadom avstrijske monarhije in plebiscitarno odločitvijo in s tem v mnogem odgovorilo tendenci „zmage v nemški noči“.

Predstavi bosta še v petek in soboto ter v primeru slabega vremena še to nedeljo.

ZSO predlaga smernice za skupen koordinacijski odbor

Koordinacijski odbor v Zvezo slovenskih organizacij na Koroškem vključenih organizacij je na svoji seji pretekli ponedeljek izdelal predlog poslovnika začasnega skupnega Koordinacijskega odbora koroških Slovencev. Ta predlog bodo njegovi predstavniki danes posredovali in razložili koordinacijskemu odboru Narodnega sveta koroških Slovencev.

V razpravi o skupnem Koordinacijskem odboru koroških Slovencev (KOKS) je bila znova potrjena ocena,

da je prvi pogoj za sodelovanje in koordinacijo dela vseh pomembnih narodnopolitičnih dejavnikov široko zasnovan sporazum o skupnem narodnem programu koroških Slovencev (glej tudi prispevek k programski diskusiji na 4. strani).

Da bi se za slovensko narodno skupnost zagotovil primeren sestav skupnega KOKS-a, ki naj bi enakopravno in pluralistično upošteval vso širino družbenopolitičnih dejavnikov v vrstah manjšine, je koordinacijski

odbor v ZSO vključenih organizacij pripravil predlog poslovnika skupnega KOKS-a, ki ga v celoti objavljamo na 2. strani. Predlog poslovnika se v nekaterih pomembnih točkah bistveno razlikuje od doslej neobjavljenega poslovnika koordinacijskega odbora NSKS, tako da bo preizkusni kamen za člane tega odbora, kako dejansko resno jemljejo besede o „demokratizaciji slovenskih struktur“ na Koroškem.

Predlog v ZSO vključenih organizacij brez dvoma kon-

kretno nakazuje možnost, kako doseči širok narodni sporazum. Sedanja razprava o predlogu v ZSO vključenih organizacij za poslovník skupnega Koordinacijskega odbora koroških Slovencev bo zato lahko odločilni kazalec, ali je med koroškimi Slovenci zaželen tak širok narodni sporazum in enotno nastopanje v eksistenčnih vprašanjih slovenske narodne skupnosti na Koroškem. Smernice so z novim predlogom postavljene!

Ivan Lukan

Parlamentarci iz Slovenije na obisku

Na povabilo Kluba slovenskih občinskih odborov je včeraj južno Koroško oz. Podjuno obiskala delegacija slovenske skupščine pod vodstvom predsednika zbora občin Ivana Bizjaka ter predsednika skupščinske komisije za mednarodne odnose Matjaža Šinkovca. Na programu obiska je bil ogled tovarne Knecht v Šmihelu, podjetja Krivograd ter razgovori s predstavniki občine Globasnica ter srečanje s slovenskimi občinskimi peščarji iz celotne dvojezične Koroške. Obširnejše poročilo sledi v prihodnji številki SV.

Peterle obiskal Štajersko

Delegacija Izvršnega sveta Slovenije pod vodstvom predsednika Lojzeta Peterleta je včeraj končala dvodnevni uradni obisk v avstrijski zvezni deželi Štajerski. Na programu so bili razgovori s štajerskim deželnim glavarjem dr. Josefom Krainerjem, ogled tovarne AVL, razgovori s predstavniki štajerske trgovske zbornice ter tudi srečanje s predstavniki društva „Člen 7“ slovenske narodnosti skupnosti na Štajerskem, katerih pa Peterle ni sprejel v Gradcu, temveč pred razgovori s štajerskimi politikami v Mariboru. Več v prihodnji številki Slovenskega vestnika.

Picassova litografija „Igra in branje“, 1953

Picasso v Celovcu

Na veliki razstavi, ki jo prikazuje Hiša umetnikov (Künstlerhaus) in Mestna hiša (Stadthaus) v Celovcu, si lahko ogledate litografije velikega in znanega umetnika Pabla Picassa. V Mestni hiši je razstavljenih 128 listov, v Hiši umetnikov pa je kar 344 litografij. Na razstavi so zastopane najvažnejše serije Picassovih litografij. S to tehniko je umetnik začel ustvarjati že v dvajsetih letih, izpopolnjeval pa jo je v letih od 1945 tja do 1960. Vtis zapuščata zlasti obseg in popolnost razstave, ki bo odprta še tja do 26. avgusta.

5. – 10. oktobra na univerzi:

Znanost – protiutež nemško-koroškemu proslavljanju!

Pod geslom „Stari nacionalizmi – nova Evropa“ bo na celovski univerzi od 5. do 10. oktobra letos potekal znanstveni simpozij, ki bo več kot potrebna protiutež nemško-koroškemu proslavljanju 70. obletnice plebiscita 1920, kot ga že mesece dolgo napoveduje uradna Koroška na čelu z deželnim glavarjem Haiderjem.

Na posebni tiskovni konferenci so predstavniki celovške univerze povedali, da

doslej objavljeni načrti uradne Koroške za proslavljanje te obletnice univerzo tako rekoč izzivajo k temu, „da je potrebno poleg uradnih proslav z nemško-koroškimi pečatom ustvariti tudi drugačno javno mnenje“ in to v obliki mednarodnega simpozija, na katerem ne bodo razpravljali le o preteklosti, temveč tudi o sedanjosti in bodočnosti etničnega samoprikazovanja in razhajanj.

(Nadaljevanje s 2. strani)

Danes z revijo

HEUTE
IMDie Seite
für unsere deutschsprachigen Leser/innenSLOVENSKI
VESTNIKUni Klagenfurt/Celovec schafft
Gegengewicht zu Plebiszitefeiern
„deutschkärntner“ Prägung

Kärnten begeht am 10. Oktober 1990 einen besonderen „Bedenktag“. Vor 70 Jahren fiel durch eine Volksabstimmung in Südkärnten die Entscheidung über den weiteren Verbleib dieses Landesteiles bei Österreich. Anlaß genug, neben den offiziellen Feierlichkeiten „deutschkärntner“ Prägung auch eine andere Öffentlichkeit herzustellen. Die Universität für Bildungswissenschaften Klagenfurt/Celovec tut dies mit einer international besetzten Tagung, bei der über Vergangenheit, Gegenwart und Zukunft ethnischer Selbstdarstellung und Auseinandersetzung diskutiert wird. Damit kommt die Universität ihrem Anspruch nach, „staatsbürgerkundliche Informationen“ über relevante politische Ereignisse so einzubringen, daß historisch belastete und emotional stark besetzte Themen sachlichen Einschätzungen und perspektivischen Erörterungen zugänglich werden.

Neben der wichtigen Aufgabe, die sich die Veranstalter gestellt haben, nämlich verschiedene Formen nationalistisch inszenierter Feste und Feiern zu analysieren, um beliebte und traditionelle Rituale offizieller Geschichtsdarstellung zu deuten, wird es auch Diskussionen rund um das überregionale Phänomen des „Völkerfrühlings“, mit all seinen Begleiterscheinungen, geben. – Ein Blick auf die derzeitige Situation in Europa macht zwei Entwicklungslinien deutlich, die sich widersprüchlich durchzusetzen scheinen: Das Fallen von Grenzen und Mauern, die Herausbildung übernationaler sozioökonomischer und politischer Einheiten, verstärkte Mobilität und ethnopolitische Verschränkungen schaffen sowohl für alte Ängste als auch für neue Lernmöglichkeiten überraschend großen Raum. Die Einstellungs- und Verhaltensalternativen für den „mitteleuropäischen“ Menschen nehmen Konturen an: multikulturelle Öffnung versus nationale Geschlossenheit, monokulturelle Angleichung versus ethnische Vielfalt, Hierarchisierung und Aussonde-

rung versus demokratische Gleichbehandlung, konkurrierende Parallelentwicklung von Regionen versus kooperative Zusammenschlüsse und gegenseitige Befruchtung, Entwicklungsförderung in den Zentren versus überproportionale Unterstützung der „Peripherien“, die zumeist mit den ethnisch gemischten Grenzregionen identisch sind.

In diesem Sinne kann und soll das Symposium nicht nur wissenschaftliche Analysen und Erklärungsversuche über historische und aktuelle „Zeitercheinungen“ vornehmen, sondern auch auf deren Grundlage zugunsten konkreter Umsetzungsmöglichkeiten interkulturellen Lernens und interethnischen Zusammenlebens Stellung beziehen.

Das Symposium „Alte Nationalismen – Neues Europa“ vom 5. bis 10. Oktober 1990 ist eine offizielle Veranstaltung der Universität für Bildungswissenschaften in Klagenfurt. Mit der Vorbereitung, Koordination und Durchführung wurde die „Arbeitsgemeinschaft Volksgruppenfrage“ (ARGE) beauftragt, welche vor zehn Jahren als „Arbeitsgruppe“ im Sinne des UOG (Par. 48, Abs. 5) ins Leben gerufen wurde und ist seither in unterschiedlicher Besetzung und Intensität mit der wissenschaftlichen Aufarbeitung von sozialen und politischen Fragen des Zusammenlebens der Volksgruppen in Kärnten beschäftigt. Die ARGE arbeitet interdisziplinär und interfraktionär: In der ARGE sind nicht nur MitarbeiterInnen der verschiedenen Universitätsinstitute vertreten (Pädagogik, Psychologie, Soziologie, Philosophie, Sprachwissenschaft, Geschichte, Literaturwissenschaft, Germanistik u.a.), auch Studierende sind über die Österreichische Hochschülerenschaft bzw. über die Studienrichtungsververtretung Bildungswissenschaften und über das „Volksgruppenreferat“ an den Diskussionen beteiligt.

Sprecher der ARGE ist derzeit Univ. Dozent Dr. Wolfgang Holzinger, Institut für Soziologie, Universitätsstr. 65-67, A-9022 Klagenfurt.

Peterle besuchte die Steiermark

Der Regierungschef der Republik Slowenien, Lojze Peterle, beendete in den gestrigen Abendstunden einen zweitägigen offiziellen Besuch des Bundeslandes Steiermark, in dessen Rahmen er Gespräche mit dem steirischen Landeshauptmann Dr. Josef Krainer und weiteren Regierungsmitgliedern,

Vertretern der Handelskammer Steiermark und auch Vertretern der slowenischen Volksgruppe in der Steiermark (Verein „Artikel 7“) führte. Der Besuch Peterles in Graz war der erste offizielle Besuch, den der neue slowenische Regierungschef einem österreichischen Bundesland abstattete.

Predlog poslovnika

za skupni Koordinacijski odbor koroških Slovencev

Predstavniki Zveze slovenskih organizacij na Koroškem, Slovenske prosvetne zveze, Slovenskega šolskega društva, Zveze koroških partizanov, Zveze slovenskih izseljencev, Zveze slovenskih žena, Slovenske športne zveze, Stokovnega združenja pedagoških delavcev, Društva slovenskih pisateljev v Avstriji, vključeni v koordinacijskem odboru ZSO, so v ponedeljek, dne 23. julija 1990 na skupni seji na sedežu ZSO v Celovcu sprejeli sledeči predlog poslovnika skupnega Koordinacijskega odbora koroških Slovencev, ki bi omogočil spojitve koordinacijskih odborov ZSO in NSKS v en skupen Koordinacijski odbor koroških Slovencev:

1 Koordinacijski odbor koroških Slovencev (KOKS) je telo osrednjih slovenskih narodnopolitičnih organizacij, Zveze slovenskih organizacij in Narodnega sveta koroških Slovencev, ter samostojnih strokovnih in strankarskih organizacij, ki usklajuje in išče skupna stališča v narodnopolitičnih vprašanjih.

V KOKS so vključene sledeče organizacije: Zveza slovenskih organizacij na Koroškem, Narodni svet koroških Slovencev, Slovenska prosvetna zveza, Krščanska kulturna zveza, Stokovno združenje pedagoških delavcev, Skupnost južnokoroških kmetov, Slovenska športna zveza, Koroška enotna lista, Slovenska gospodarska zveza, Klub slovenskih občinskih odbornikov, Delovna skupnost slovenskih socialistov, Manjšinski delovni krožek Zelene alternative, Kluba slovenskih študentk in študentov na Dunaju in v Gradcu.

Vsaka organizacija imenuje v KOKS po dva redna člana in po dva namestnika, študentska kluba pa po enega.

2 KOKS deluje na osnovi 7. člena Avstrijske državne pogodbe, Spomenic koroških Slovencev iz let 1955 in 1975 ter Charte avstrijskih narodnostnih skupin iz leta 1988.

KOKS

- spremlja in obravnava (politična, socialna, kulturna, gospodarska in druga) vprašanja v zvezi s slovensko narodnostno skupnostjo na Koroškem in o njih sklepa;
- predlaga in podpira pobude ter sprejema programe, ki služijo obstoju in razvoju slovenske narodnostne skupnosti na Koroškem;
- povezuje in usklaja ukrepe in odločitve organizacij in posameznikov, ki zadevajo slovensko narodno skupnost na Koroškem.

3 Seje KOKS-a sklicuje poslovodstvo na zahtevo ene vključene organizacije najpozneje v roku osmih dni. Vabila na seje prejmejo njegovi redni člani.

Seje so na sedežih ZSO in NSKS ali po dogovoru.

Poslovodja KOKS-a se za eno leto izvoli z 2/3 večino.

4 Seja KOKS-a je sklepna, če je prisotnih vsaj 2/3 vključenih organizacij in je navzoča vsaj polovica njegovih članov ali njihovih namestnikov.

5 Sejo KOKS-a vodi predsednik tiste organizacije, na katere zahtevo je bila seja sklicana, oz. njegov namestnik.

6 Uvodno poročilo k točkam dnevnega reda poda predsednik vključene organizacije (ali od njega imenovani član KOKS-a), ki je predlagala obravnavo zadevne točke.

7 Glasuje se z dviganjem rok, če KOKS ne sklene drugačnega načina glasovanja.

8 KOKS glasuje o sledečem:

- a) Sporazum je potreben – za sprejemanje novega skupnega narodnopolitičnega programa v smislu Spomenic in Charte.

- b) z 2/3 večino KOKS sklepa:

- o vseh deželnih in zveznih zakonskih osnutkih, ki zadevajo interese slovenske narodne skupnosti ter o sodelovanju z organi avstrijske republike;
- če se sprejmejo novi člani v KOKS;
- če se sprejmejo sklepi za sodelovanje z organi republike Slovenije in SFR Jugoslavije;
- če se sprejmejo sklepi o predlogu za zasedbo ravnateljskih mest na Zvezni gimnaziji in Zvezni realni gimnaziji.

ziji za Slovence v Celovcu, na javni dvojezični trgovski akademiji v Celovcu in za zasedbo mest strokovnih nadzornikov;

– če se sprejmejo sklepi o predlogu za zasedbo deželnega in okrajnih šolskih odborov ter v ostalih vprašanjih;

– če se sprejmejo sklepi o predlogu za zasedbo mesta vodje slovenskega oddelka pri deželnem studiu ORF v Celovcu (radio in televizija);

c) v ostalih vprašanjih se sklepi sprejmejo z navadno večino;

č) strankarsko-politična vprašanja (volilni razglasi, ipd.) niso v pristojnosti KOKS-a.

9 KOKS na vsaki seji izvoli zapisnikarja in namestnika, ki sta lahko iz kroga nameščencev včlanjenih organizacij.

10 O sejah se vodijo zapisniki. Rezultate glasovanja je treba poimensko zabeležiti. Zapisnik podpišejo vsi navzoči člani na isti seji.

11 Zapisniki sej se hranijo na sedežih organizacij. Original podpisane zapisnika hrani zapisnikar pri poslovodstvu. Organizacije prejmejo kopijo.

12 V KOKS včlanjene organizacije se obvezujejo, da bodo izvajale njegove sklepe.

13 K posameznim točkam dnevnega reda je KOKS dolžan na zahtevo ene organizacije povabiti strokovnjake in izvedence.

14 Sklepi KOKS-a se objavijo, če KOKS sam ne sklene drugače. O dostopu javnosti k sejam se sklepa splošno.

Poslovnik je bil sprejet...

Znanost kot...

(Nadaljevanje s 1. strani)

5. oktobra bo na sporedu tema „Človekove pravice – manjšinske pravice“, 6. oktobra „Uprizoritve in politična simbolika“, 8. oktobra razprava o „Evropskih strukturah nove desnice“, 9. oktobra „Nacionalizem in podobe sovražnosti“ ter 10. oktobra za zaključek nastop univ. prof. dr. Erwina Ringla, ki bo Korošice in Korošce seznanil z „Govorom deželnega glavarja, ki ga le-ta ni imel“.

Priprave, koordinacijo in realizacijo simpozija, ki že vznemirja uradne in „domovini zveste“ duhove v deželi, je prevzela „Delovna skupina narodnostne skupnosti“ na celovski univerzi pod vodstvom univ. doc. dr. Wolfganga Holzingerja.

Vnaprejšnji občutek za letošnje uradno proslavljanje 10. oktobra na Koroškem sta pretekli petek v zrcalni dvorani urada deželne vlade v Celovcu posredovala deželni

glavar dr. Haider in direktor deželnega arhiva univ. doc. dr. Alfred Ogris, ko sta predstavila publikacijo pod naslovom „10. oktober 1920 – dan samoodločbe Koroške“.

V kakšnem „znanstvenem duhu“ je nastala nova publikacija, je bilo razvidno že iz ugotovitve, da k sodelovanju niso bili povabljeni po vsej Avstriji priznani koroški slovenski zgodovinarji.

Publikacija, seveda tiskana iz sredstev dežele Koroške, pa naj bi po Haiderjevem mnenju služila kot učbenik za koroške šole pri pouku zgodovine.

Ne vem, v koliko je pomembno, če na začetku pripomnim, da me zgodovinska problematika, povezana s koroškim plebiscitom in z bojem za koroško mejo globlje ne zanima, to pa zaradi tega, ker je pomen koroškega obrambnega boja v zgodovinski oceni na Koroškem prenapihnen in ga deželna politika vsako leto spretno vplete v javno debato, da zadosti nekakšnemu patriotističnemu besu tako imenovanih domovinskih združenj. A ne samo to, vsakega prisili, da se proti svoji volji opredeljuje in sodeluje v igri, ki si je ni izbral sam in ki je poleg tega zaradi vojne, sovražne in nacionalistične logike, ki je povezana z njo, tudi odvrtna. Javni pritisk je medtem na Koroškem že zahteval slovenski odgovor in obe osrednji organizaciji nagnali v deloma že grozljivi ples na ledu, iz katerega sta se v lastno areno vrnila pobiti in potolčeni.

Po premieri „Požganice“ v Spodnjih Vinarah

MAJA HADERLAP

Slovenska prosvetna zveza se je odločila, da na izziv odgovori z uprizoritvijo Vrančeve Požganice v Spodnjih Vinarah, da preko literature in gledališča odgovori na marsikatera vprašanja, ki so povezana z dogodki po razpadu avstro-ogrske monarhije.

Velike odrske postavitve v takih primerih služijo svojemu namenu in zadostijo vsem potrebam klasičnega ljudskega gledališča, ki nastaja iz želje po skupnosti, osveščanju in ozaveščanju. Treba je tudi reči, da masovne uprizoritve postavljajo koroško-slovenski sindrom, ki slovenske kulturnike za nekaj tednov prelevi v čiste in sintetične figure, ki s svojo igro izstopajo iz duhovno deloma utesnenih podeželskih združb v odmaknjen in vendarle resničen svet gledališča ter z igro presegajo sebe, igrivo govorijo o sebi. Drugače si ne morem razložiti navala koroških Slovencev na ljudske odre. Tozadevno je slovensko gledališče na Koroškem nekaj enkrat-

nega in dragocenega, s tega vidika gledam tudi na uprizoritev Požganice.

Prizori, ki smo jih videli v Spodnjih Vinarah, prikazujejo razplet dogodkov po prvi svetovni vojni v dolini Mežice in ob primeru boja Jazbincev za „staro pravdo“ razprostrejo pred gledalcem široko paleto političnih, gospodarskih in nacionalnih teženj in spletk tistega časa. Igra kot seveda tudi roman gledalcu

ali bralcu ne dajeta patentnih receptov za reševanje političnega konflikta, jasno pa ponazarjata nemoč posameznika v politični, vojni logiki, obenem pa odpirata stara, nerešena vprašanja humanega ravnanja z ljudmi. Prežihovo literarno delo se tako giblje zunaj koroških interpretacij obrambnega boja in daleč presega raven uradnega zgodovinskega obravnavanja konflikta, s tem pa koroškim

Slovincem omogoča tudi kvalitativno soočanje z zgodovinskimi dogodki.

Odrska postavitev Požganice je uspela, ima pa nekaj šibkih točk, ki jih na tem mestu ne bi hotela povsem prezreti. Dramatizacija Vladimirja Kocjančiča je izrazito komorne narave, montaža s privlačnimi in impresivnimi masovnimi scenami je ni mogla dvigniti na tisto raven, ki jo je predstava hotela doseči, tukaj so se npr. klasične zahteve masovnega političnega gledališča postavile na glavo, agitacija je potekala v zaprtih prostorih, masa je služila za atrakcijo tudi v scenah javnih zborovanj. Igralci in igralkice niso mogli popolnoma ustreči zahtevam odra, saj v tem tudi ni bil smisel igre, motilo pa je tiste, ki jim shizofrena dvojnost slovenskega gledališča med ljubiteljstvom in profesionalizacijo preseda, saj je po takih predstavah komajda lahko reči, da je volk sit in koza cela. Igralci in igralkice ter profesionalni sodelavci pa morajo zaradi tega skozi marsikatero krizo, napetost in nerazumevanje, ki jih pogojujejo predvsem okoliščine, v katerih delajo.

Režija Petra Militarova je gradila na že utrjenih in uveljavljenih estetskih prvih, ki govorijo izrazit avtorski jezik Militarova. Scena Mete Hočevar in kostumi Milene Kumar se v posameznih scenah ugajajo, v drugih pa se razhajajo, saj se ekspresivno, stilizirano ozadje vedno ne ujema z zgodovinsko podobo igralcev.

Zelo uspešno je predstavo z glasbo opremil Gabriel Lipuš, iznajdljivo pa so svetile tudi luči Zorana Najdenova. Mnogo informacij o odgovornih in o veliki množici nastopajočih, predvsem pa o ozadju Prežihove Požganice je natisnjenih v dobro pripravljenem gledališkem listu.

Za konec bi samo še želela, da bi o posameznih kvalitativnih razmakih slovenskega gledališča na Koroškem stekla diskusija, ki bi upoštevala najširšo paleto kulturnih potreb in zmogljivosti, ki se prikazujejo prav ob primeru Požganice, in bi jih bilo zanimivo preresetati. Nastopajočim pa želim, da bi jim bil sv. Peter tudi ta konec tedna tako naklonjen kot prejšnjikrat.

Ljudstvo je obračunalo z oderuhom in nemčurjem Gnido

Preseganje obrambnega boja

„Ljudje božji, dajte, podpišite še zadnje vojno posojilo!“

Slovenski mogočnejši ustanovijo narodni svet (slika levo). Močivski Petruh pristopi k slovenskim prostovoljcem (slika zgoraj).

Za široko in odprto razpravo o novem narodnem programu

dr. MARJAN STURM, tajnik ZSO

Slovenska politika na Koroškem se vse bolj razhaja. Čeprav ni bila nikoli „enotna“ in „složna“ v idejnem ali socialnem smislu, je nekaj enotnih stališč v osnovnih narodnih vprašanjih do pred kratkim predstavljalo vsaj skupno voljo vseh političnih sil med nami, ki je bila potrebna za uspešen odpor proti asimilacijskim pritiskom avstrijske in koroške politike. Široko zasnovana politika odpiranja v demokratično avstrijsko javnost (Solidarnostni komite v osemdesetih in Komite za ohranitev skupne dvojezične šole v devetdesetih letih) je bila mogoča samo zato, ker se je bila med slovenskimi političnimi silami uveljavila politična kultura demokratičnega dialoga in odločanja na osnovi širokega, kdaj pa kdaj prav množičnega sporazuma. Takšni so bili odnosi med nami nekako do leta 1988, do tedaj, ko je del političnega vodstva opustil to skupno pot in prezrl politično voljo širokih slojev slovenskega in demokratičnega avstrijskega prebivalstva. Privolitev v ločevalni šolski zakon, za katero sta odgovorna dosedanja poslanec Zelenih v avstrijskem parlamentu in vodstvo Narodnega sveta, je zaorala tudi med slovenske vrste in med nami zapustila ločitveno brazdo. Ta pa se v zadnjih mesecih še pogloblja.

Vse kaže, da tudi v osnovnih vprašanjih narodne politike ni več skupnih pogledov, kaj šele skupne volje in zato tudi ne želje po resnični demokratični enotnosti. Ne moremo več govoriti le o idejnih (svetovnonazorskih) razlikah – te tudi v preteklosti niso bile nepremagljiva ovira za enotnost v narodnem smislu. Slovenska politika je danes razcepljena v samem jedru, v pojmovanju vsebine narodnostne politike.

Na eni strani so pristaši še doslednejšega narodnostnega ločevanja, na drugi pa zagovorniki politike aktivne, demokratične integracije v večkulturno družbeno stvarnost. Za obe skupini velja, da hočeš nočeš izhajata iz danosti dvojezične, večkulturne stvarnosti v naši deželi. Le odgovor na to stvarnost ju temeljito razlikuje.

Najti takšno kulturno obliko diskusije in dialoga, ki bo vključila vse prizadete, je namen programske razprave, ki jo z današnjim dnem odpiramo, in ki naj bi pripomogla k oblikovanju in sprejetju modernega narodnega programa. Le po tej poti bo tudi mogoče premostiti jarek, ki se je v zadnjih mesecih globoko zajedel med nas. Takšen program pa bo uspešen le, če bo ustrezal potrebam najširših slojev ljudi na narodnostno in kulturno mešanem ozemlju.

Odbor za pripravo novega narodnega programa

Koroška politika je v resnici vedno znova osporavala legitimost osrednjih organizacij – spomnimo se le bivšega deželnega glavarja Wagnerja – ker je s tem hotela onemogočiti ali vsaj oslabiti odpor koroških Slovencev. Novo je le to, da podobne teze zdaj zagovarja tudi del zastopstva narodne skupnosti (J. Kulmeš v „Kleine Zeitung“ z dne 21. julija 1990).

Za razpravo o demokratičnosti struktur koroških Slovencev tiči predvsem kriza narodnega programa in hotenja koroških Slovencev. Zato sem vedno trdil, da moramo najprej vedeti, kaj hočemo, in potem tudi določiti, kako bomo to dosegli. V šolskem vprašanju smo več kot štiri leta vedeli, kaj hočemo, ob koncu pa je Smolle glasoval za nekaj, kar je nasprotovalo našim skupnim dolgoletnim težnjam. To je povzročilo globoko krizo. Prav zaradi tega potrebujemo nov narodnostni program, ki bo določil tudi nove organizacijske oblike in način demokratičnega odločanja.

Manjšina in modernizacija

Slovenska narodna skupnost na Koroškem je že dolgo pod pritiskom potrebe po modernizaciji, ki pa se še stopnjuje in bo postal ob integraciji Avstrije v evropsko gospodarsko skupnost še bolj izrazit.

Sociologa Sušič in Sedmak sta to modernizacijo definirala takole:

„Modernizacija je sicer izredno kompleksen in razvejan pojav, v katerem je vključena vrsta procesov in razvojnih smeri; za namene te analize bi lahko ta pojav omejili in opredelili kot proces urbanizacije, industrializacije, teritorialne in socialne mobilnosti, kot prisotnost visoke ravni tehnologije in komunikacije ter kot mobilizacijo in soudeležbo posameznikov pri bolj ali manj pomembnih družbenih odločitvah.“

Čim bolj so etnične manjšine navezane na neko tradicionalno in agrarno kulturo, tem večje probleme občutijo v procesu modernizacije.

Manjšine, ki se nečejo izolirati ali asimilirati – pojava, ki sta lahko enako pogubna za skupnost –, bodo težko kljubovale izzivom modernizacije, če si ne znajo domisliti in postopoma vpeljati alternativnih kulturnih modelov; le tako bodo lahko omejile nekatere za manjšino nezaželenne posledice tega procesa, na primer standardizacijo ali homogenizacijo v širši kulturi, poplitvenost kulturnega

življenja, narodnostno in družbeno alienacijo in podobno. V tem tehnološko-civilizacijskem ozračju narodnost, v kolikor ne izgine, zbledi.“

Pod vplivom modernizacije zgubi vrsta institucij, ki so imele pomembno vlogo pri ohranitvi identitete manjšine, svojo avtoriteto.

Sociologa pravita: „V taki situaciji so danes na primer družina in šola dva važna socializacijska agensa, da ne govorimo o cerkvi in oblasti. Kriza institucij, ki je vsesplošna, ima za neizbežno posledico, da enaka kriza zajame tudi funkcije, ki so jo te institucije imele na področju etnične identitete in obrambe.“

Če mladostnik ne verjame več v družino, v šolo, v cerkev, kako bo verjel, če ga te institucije prigovarjajo naj ostane Slovenec?“

V luči tega procesa postaja torej etnična identiteta zaradi prehoda iz tradicionalnega v moderni družbeni model, pod pritiskom industrializacije in ostalih oblik modernizacije in pod vplivom krize raznih institucij vse bolj relativno prirojena. Pri tem je treba tudi pomisliti na že omenjeno dejstvo, da je za modernega človeka tipična pripadnost številnim in različnim skupinam. Te zahtevajo ali želijo od svojih pripadnikov lojalnost; za posameznika pa imajo izredno družbeno pomembnost. Z razliko od preteklosti se danes posameznik identificira večstransko oz. hkrati pripada številnejšim družbenim tvorbam; taka pluri-identifikacija je usmerjena v skupine ali skupnosti kot so družina, prijateljska skupina, razna društva, cerkev, stranka ipd.

Avtorja na tem mestu rezmira, da mora manjšinska skupnost pokazati v dobi modernizacije – a obenem vsesplošne krize vrednot, institucij in legitimnosti – določeno stopnjo elastičnosti pri prilagajevanju lastnih struktur, kulturnih modelov ter prijemov socializacijskih in posredniških agensov.

Odnosi med dominantno skupino in manjšino

Avtorja sta odnose med dominantno večinsko skupino in manjšino analizirala iz več zornih kotov kot so to prosti čas, mešani zakoni, mediji, šola. Oglejmo si

njuno analizo slovenskega šolstva v Italiji.

Šola je eden izmed najvažnejših agensov socializacije, eden izmed osnovnih dejavnikov, ki prenašajo z ene generacije na drugo tisto kulturo, ki prevladuje v določenem času, prostoru in sistemu.

Znano je, da imajo Slovenci v Italiji pretežno slovenske šole. Značilnost te šole je, da poudarja in torej prenaša na nove generacije poleg splošno univerzalnih še slovenske in italijanske kulturne modele. V tem so namreč njene prednosti in težave.

dr. MARJAN STURM

Tudi v manjšinski šoli se zrcalijo kulturni, politični, ekonomski elementi sistema, v katerem se nahaja, to je dominantnega sistema.

Tako so vzgojni smotri slovenske šole v Italiji različni od onih v Sloveniji. Manjšinsko šolstvo živi v sistemu dominantne družbe, zato se mora podrežati njeni upravi, zakonom in volji. Dominantna večina z ene strani dovoljuje in prenaša obstoj manjšinske šole, z druge pa tudi nanjo vpliva in jo lahko uporablja kot sredstvo za manipulacijo manjšine. S tem ni mišljeno le na privilegirano mesto, ki ga imata v manjšinski šoli kultura in jezik dominantne večine, pač pa tudi vrednostni in ideološki vidik pouka in šolska struktura. Dominantni sistem namreč lahko uporablja manjšinsko šolstvo, da pripadnikom te skupnosti posreduje svoje vrednote, ideologije, norme itd.

Ob primeru ameriških Slovencev, ki se utapljajo v večinski družbi in ohranjajo le kolektivni spomin ali arhetipe, kakor imenuje Jung prapodobe prvotne domovine, ki še zdaleč nimajo iste teže kot zavestna identifikacija in pri-

padnost, avtorja dokazujeta, da je okolje – zemljepisno, politično in gospodarsko – pomembnejše v vsakdanjem življenju od same šole, ker bistveno prispeva k oblikovanju človekove – tudi etnične – zavesti, pojmovne sfere, mišljenja in čustvovanja.

Še prav posebno pride do izraza vpliv dominantne družbe pri osvajanju lastnega jezika manjšine. Medtem ko je jezik manjšine dominanten v družini v prvih dveh letih otroka, se kasneje situacija bistveno spremeni.

Otrok na dvojezičnem območju začne v tem obdobju razlikovati oba jezika pri drugih in pri sebi. V tem trenutku se stvari konkretizirajo in postane dominanten tisti jezik, ki ga govori večina ljudi, s katerimi pride v stik.

Avtorja prideta do sklepa: „Če torej upoštevamo manjšinsko situacijo zamejskih Slovencev, postane bolj jasno, med kakšnimi nevarnostmi se nahaja njihova materinščina, tako da se včasih ne more več govoriti o slovensščini, ampak o dvojezično obarvani materinščini ali celo italijanščini kot dominantnem jeziku – tako pri otrocih kot pri odraslih. S tega stališča postaja slovensčina na slovenskih zamejskih šolah za marsikoga neke vrste tuj jezik, ki ga učenec navadno uporablja samo tedaj, ko je izprašan v razredu ali ko je zunaj šole prisiljen, da ga uporablja.“

Avtorja sta ugotovila, da rezultati raziskovanj o identifikacijskih znakih kakor tudi o dvojezičnosti dokazujejo šibkost manjšinske narodnostne vzgoje v sklopu italijanskega sistema, kar ima seveda tudi močan jezikovni vpliv med manjšino in večino (jezikovne interference ipd).

Citati in povzetki študije „Tiha asimilacija“ avtorjev Emidija Sušiča in Danila Sedmaka so prikazali situacijo slovenske narodne skupnosti v Italiji, to je tam, kjer ima manjšina pretežno slovenske šole. Torej tudi slovenska šola ne zmore preprečiti asimilacijskega vpliva dominantne družbe.

Očitno je, da etnične šole služijo svojemu namenu le tam, kjer je manjšina sama večinska in dominantna, kot npr. na Južnem Tirolskem, pa čeprav tudi tam vodijo do hudih narodnostnih konfliktov.

Če primerjamo status slovenske šole v Italiji z dvojezično šolo na južnem Koroškem, lahko ugotovimo, da je vpliv dominantne družbe na Koroškem še veliko večji in brezobzirnejši zaradi nemškonalnega vzdušja v deželi.

(Dalje prihodnjič)

Naročite in širite Slovenski vestnik!

VESTNIKOVA

REVILJA

JULIJ 90

Poletni čas, čas dopustov, čas oddiha!

Sredi poletja smo! Sredi počitnic! Je najhujša vročina že mimo? Nas tako imenovani „pasji dnevi“ še čakajo? se sprašujemo. Vseeno, ali bo obveljalo prvo ali drugo: v prihodnjih dneh in tednih bo gotovo še dovolj priložnosti za kopanje, počitek, branje Vestnikove revije, igranje z otroki, ki – tako upamo – uživajo svoje počitnice in se ne dolgočasiijo pred televizijo; in še za kaj drugega.

Poletje je čas brezskrbnosti, čas, ki se odlikuje prav zaradi tega, ker si lahko vzamemo čas za vse tiste opravke, do katerih med letom ne pridemo. Poleti naj ne bi bilo stresa – to pa na žalost velja samo za vas, ne pa za nas novinarjelke. Mi si moramo slej ko prej beliti glave z vprašanji, kaj bi vas lahko pritegnilo? kaj vas najbolj zanima? in kaj hočete brati? – Le tako bomo lahko ugodili vašim željam.

Za našo revijo vsekakor upamo, da nam je uspelo uganiti vaše želje: v njej boste našli za vsakogar nekaj: za ženske, otroke, mladino in pa seveda za turiste/letoviščarje in za vse, ki se zanimajo za gospodarstvo in delovni trg.

Zdaj pa vas prepuščamo soncu, vetru, morju in ne nazadnje – Vestnikovi reviji.

stran 2

**Turizem v
Sloveniji,
letovanje
na Jadranu**

stran 3-4

**Kemija.
Pomanjkanje
poklicnih
delavcev**

stran 5

**Mladinska
stran:
Jazz-festival
v Pliberku**

stran 6-7

**Židje v
Sovjetski zvezi
in ženska
stran**

stran 8

**Za naše
velike
in majhne
otroke**

Portorož

Težko bi rekli, kaj je biser slovenskega Primorja, Piran ali Portorož. Morda sta oba, vsak po svoje, čeprav Piran spremljaj bolj zveneče primerjave, namreč drugi St. Tropez.

Sicer pa je vsa slovenska obala dolga 46 kilometrov, za bolj natančne 46,7 kilometra. Plaže srednjeveškega Pirana, ribiške Izole, pristaniškega Kopra in mondenega Portoroža se sicer ne morejo primerjati s čudovitimi peščenimi plažami Budve in Sv. Štefana, zato pa ti kraji turistu nudijo majhen delček blišča italijanskih letovišč z razvejano zunajpenzijsko ponudbo, najbolj urejeno marino in varnost, ki je hočes nočes postala tudi del jugoslovanskega turizma.

Piše Zdenka VARGA-NOVLJAN

Portorož – slika iz leta 1915

arhiv SV

Slovensko obalno področje zajema tri občine. Koper, Izola in Piran. Slednja je najbolj razvita. Znotraj piranske občine je glavni turistični center Portorož. Na celotnem območju živi 75.000 ljudi, poleti pa se jim pridruži še dva do trikrat toliko turistov. Prenočitvene kapacitete so približno 26.000 ležišč, 8.500 v hotelih A in B kategorije, ostalo pa v privatnih sobah. S turizmom v ožjem smislu ustvarijo 10% narodnega dohodka, v občini Piran pa blizu 40%. Turizem ima na tem delu istrskega polotoka dolgo tradicijo. Svojo stoletnico so praznovali pred petimi leti. Leta 1885 je torej rojstno leto organiziranega turizma, vse pa je takrat slo nelo na Portorožu oz. njegovih termah, ki so se zaradi zdravilnih učinkov soli, magnezija, kroma in joda ohranile do današnjih dni. Nekateri viri pravijo, da so se terme prvič pojavile že v 12. in 13. stoletju, ko naj bi se tja v solinsko blato hodili zdraviti menihi.

Mnogo pozneje, leta 1891 je bil zgrajen prvi hotel Palace, ki je imel 50 ležišč in 50 kabin, leta 1912 pa je bil na istem mestu odprt razkošen hotel Palace, ki ga poznamo še danes.

Hotel je zgrajen v secesijskem stilu, prvi lastnik pa je bil avstrijsko-italijanski konzorcij. Gradili so ga tri leta, večinoma ročno in je bil od samega začetka namenjen aristokraciji, ki je prihajala z Dunaja in Budimpešte. Do Trsta jih je pripeljala železnica, do Portoroža pa kočija ali ozkotirna železnica. Hotel je s svojimi 197 sobami, 5 apartmaji in 10 sobami z ložami nudil največji luksuz tedanjega časa. Ker so bili s kopalnicami opremljeni le apartmaji, so za vsako sobo skrbele 4 sobarice, ki so bile na voljo 24 ur. V času avstro-ogrske monarhije je bilo razmerje med gosti in osebjem 1:3, danes pa veljajo mednarodni normativi, po katerih je razmerje v najboljših hotelih 1:1.

Portorož je bil v tistem času znano letovišče, v katerem so potekala številna športna tekmovanja, razni mednarodni seminarji, goste pa je vsak

dan zabavala živa glasba in kazino, ki so ga odprli hkrati s hotelom.

V začetku druge svetovne vojne so se hotelska vrata zaprla za polnih 15 let. Hotel je bil nekaj let v rokah vojaške uprave za Istro, leta 1955 pa je sprejel prve avstrijske in nemške goste. Čeprav ga je načel zob časa, ostaja prekrasna kristalna dvorana, v kateri so bili posneti številni filmi, v kateri je bilo organizirano nešteto sprejemov, ostali so čudoviti stebri v holu, ostalo je celo nekaj nostalgije po gostih z zvenečimi imeni kot so Gina Lollobrigida, Božidar Jakac, sestre Kesler itd.

Vendar direktor Mario Valič obljublja, da se bo hotel Palace prav kmalu ponovno pridružil eliti. Dolgo pričakovana prenova naj bi se končno začela prihodnje leto. Ker je hotel pod spomeniškim varstvom, bo ohranil popolnoma enako zunanjo podobo, kristalno dvorano, hol in stebrišče, ostali deli pa bodo nudili udobje 21. stoletja. Obnova naj bi trajala približno tri leta, stala pa bo ca. 300 milijonov dinarjev. Hotel visoke kategorije bo ponovno namenjen petičnim zahtevnim gostom.

Ne le hotel Palace, celotno

letovišče je bilo takrat v času avstro-ogrske monarhije pojem mondenosti, ki ga je Portorož zadržal tudi po drugi svetovni vojni. Lahko bi rekli, da je nekaj tega blišča začel izgubljati v sedemdesetih letih, ko se je začela gradnja sodobnih hotelov oz., kot pravi direktor obalno-kraške poslovne turistične skupnosti Matija Logar, „da se danes tako pri nas kot po svetu pojem mondenosti spreminja. Včasih je bil turizem bolj ekskluzivna zadeva, danes pa je na pohodu množičnost, in sploh se o turizmu govori kot o tretji industriji. Tako ti pojmi dobivajo drugačno vsebino. Vse je relativno. V naših razmerah in ne samo v naših, temveč tudi po mednarodnih merilih, velja Portorož, če ga gledamo z njegove lepe strani, za enega najbolj popolnih in razvitih turističnih središč, ki tudi razvijememu turistu ponudi dovolj popolno udobje in doživetje. Pri tem ne mislim le na klasičen turizem, temveč na ostale pridobitve, kot je npr. portoroška marina, ki je specialna ponudba za segment gostov, ki jih zanima jahtni turizem. Portoroška marina je že dve leti nesporno najboljša v Jugoslaviji, po opremljenosti pa se lahko meri z marsika-

tero v Sredozemlju.

Ker pa je slovenska obala majhna, turizem kljub vsemu ne more sloneti na množičnosti, temveč na kvaliteti. Kvaliteta pa je raztegljiv pojem, posebno še v turizmu. Nekje je pojem kvalitete čista postelja druge opremljenosti sobe, ki mora imeti obvezni telefon, televizor, radio in poln hladilnik, spet drugje se kvaliteta meri z zunajpenzijsko ponudbo, ki mora dejansko stanje pogojevati s pravilno ceno. Slovenski obali s Portorožem vred očitajo pretirane cene.

„Prava vrednost za denar“ je znan angleški pregovor – pravi Matija Logar, „vendar pri nas se še velikokrat dogaja, da je cena za dano kvaliteto previsoka. To, kar se danes dogaja na našem turističnem področju zunajpenzijske ponudbe, je v velikem razkoraku s cenami v sosednjih državah. Moram pa povedati, da hotelske storitve sledijo povpraševanju in so nekako na nivoju lanskega leta.“

In prav te cene so eden izmed vzrokov, zakaj vsi po vrsti beležijo manjši obisk kot v enakem obdobju lani. V nekaterih letoviščih na hrvaški obali že razmišljajo o znižanju cen v trgovinah in v

zasebnih gostinskih lokalih. Za slovensko Primorje pa statistiki zatrjujejo, da je bilo do konca maja na obali približno enako število gostov in nočitev, nekaj manj pa jih je bilo ob koncu prejšnjega in v začetku tega meseca, za kar pa naj bi bilo v največji meri krivo svetovno prvenstvo v nogometu in pa prehod od predsezonskih na sezonske cene. Turistični delavci temu vsakoletnemu pojavu pravijo „luknja“, ki jo kljub vztrajnemu ponavljanju ne znajo „zakrpati“.

Če se slovenska obala lahko ponaša z vsak dan bolj obnovljenim, čudovitim srednjeveškim Piranom s Tartinijevim trgom, serenadnimi poletnimi večeri, številnimi lokali ob morju, pa se ne more ponašati s čistim morjem. Kot dodatna nadloga so pred tremi leti izbruhnile še alge, ki so letos sicer ostale v bližnjem Rovinju, ni pa nujno, da se ob ugodnih vremenskih razmerah ne bi razširile prek republiške meje. Strokovnjaki zatrjujejo, da cvetenje morja ni nekaj novega in da so ga prvič zabeležili že leta 1729. Viri pravijo, da se tovrstno cvetenje pojavlja v nerednih časovnih obdobjih in traja od enega do štirih let, potem pojav izgine in se ponovno pojavi čez 10 do 15 let. To je torej zgodovinska razlaga, praktična pa je ta, da kopalci te nadloge ne marajo. Zato so, žal samo v Portorožu, že lansko leto zgradili tri nove bazene, ostala kopališča, z izjemo avtokampa Lucija, pa zavarovali z mrežami, ki vsaj delno zaustavljajo neprijetno sivkastbelo brozgo. Kupiti nameravajo tudi čistilno ladjo, vendar se je zaradi denarja vse skupaj malo zavleklo.

Naj na koncu zapišem, da je znani slovenski politik v šestdesetih letih rohnol z govorniških odrov, da Slovenija ne bo postala dežela natakarev, da smo v začetku osemdesetih let poslali v svet slogan „Turizem smo ljudje“ in da nam leta 1990 tuji gostje ponovno očitajo, da smo dežela neprijaznih gostinskih delavcev. Pa kljub vsemu, vredno je obiskati tudi severni del našega Jadrana.

Sedem let je tega, kar se je v bližini Šentvida ponesrečil tovarnjak, ki je imel naložene nevarne snovi. Ta nesreča je bila označena kot nezgoda s fenolom, domači in inozemski časopisi pa so ji posvetili veliko pozornosti. Prvič je ob taki priložnosti namreč javnosti postalo bolj jasno, da so avstrijske ceste polne takih „premikajočih se bomb“, hkrati pa se je tudi razvnela širša razprava o tem, ali je kemična industrija, katere je precej tudi na Koroškem, sploh varna. In začela se je vrsta protestov, tudi Greenpeace je na Koroškem več podjetjem dokazal, da v previsoki meri onesnažujejo okolje in nekatera celo ogrožajo življenja. Tako je celotna branža torej morala začeti ukrepati...

Samo velikanske čistilne naprave nas še ne morejo pomiriti...

ANDREJ MOHAR

V zadnjih letih ni manjkalo vesti, česa vsega tudi koroška kemična podjetja ne storijo za zaščito okolja. V podjetjih niti več ne govorijo toliko o prometu ali o številu zaposlenih, temveč le o tem, koliko denarja so ali pa bodo v bodoče investirali v čistilne naprave ali za revitalizacijo okolja. In treba je priznati, da so nekatera podjetja z investicijami uspela res znatno zmanjšati onesnaževanje okolja. Žal pa ta ugotovitev velja le za manjša podjetja kemične stroke, pri „velikanih“ pa ta vprašanja še niso razrešena.

Eno takih podjetij je Treibacher, ki proizvaja in onesnažuje v dveh koroških krajih: v beljaškem Seebachu sicer že v kar visoki meri očistijo zrak od menda nestrupenega prahu, toda ukrepov za pre-

prečitev prav tako neprijetnega hrupa se še niso lotili. V samem matičnem podjetju v Treibachu pa so prizadevanja šele v začetni fazi: zdaj so tam na delu ključavničarji in varilci, ki postavljajo ogromen stolp s cevmi velikega premera. To bo – tako zatrjujejo – odrešitev za vso okolico. Gradijo namreč velikansko napravo, ki bo tako rekoč vsrkavala zrak iz celotnega podjetja, ga očistila prahu in strupenih plinov, in ga potem odvajala spet pod nebo nad Treibachom...

To vse se torej sliši zelo lepo, dober vtis pa nastaja tudi s tem, da kemična industrija celo prek svoje sekcije v trgovski zbornici vabi tisk na ogled posameznih firm. Še pred petimi leti to ne bi bilo mogoče. Vzrok za to je treba zagotovo iskati tudi v večji osveščenosti prebivalstva, da kemična podjetja pomenijo nevarnost, čeprav še zdaleč ne

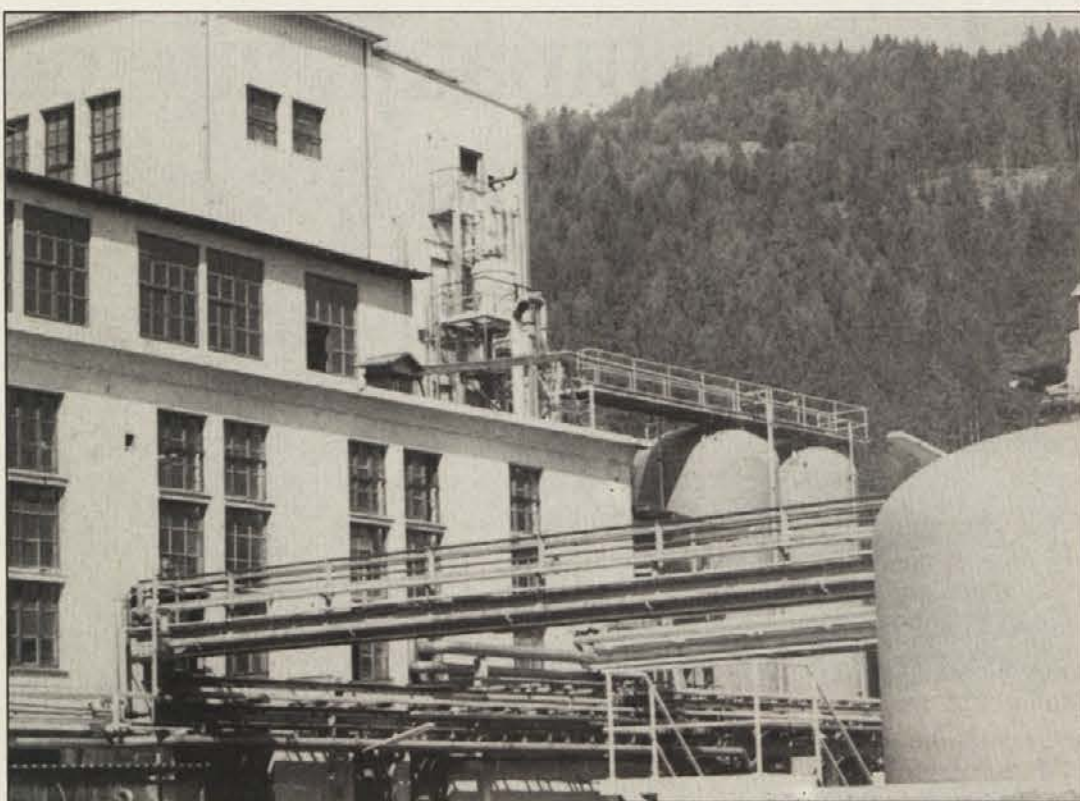
pozna vseh možnosti, kako lahko utrpí škodo.

Ste vedeli, da npr. drugo največje kemično podjetje na Koroškem, Donau-Chemie v Mostiču, letno samo iz tega koroškega kraja prepelje 160.000 ton tako imenovanih nevarnih transportov z železnico po vsej Avstriji? Kar celi vlaki pripeljejo v tovarno, nanje naložijo strupene snovi – in „hajd“ v zeleno naravo...

Sicer se Donau-Chemie lahko ponaša s tem, da je kot edina avstrijska firma z načrtnim šolanjem svojega osebja uspela postati ena najboljših firm v evropskem merilu kar se tiče varstva tovrstnih nezdov v svojem podjetju, toda kdo prebivalstvu zagotavlja, da se je požarna bramba v nekem kraju, kjer bi tak vlak iztiril, sploh sposobna približati taki kemični bombi, kaj šele obvarovati okolico pred škodami...

Prav zato je premalo, če posamezna podjetja predstavljajo svoje ukrepe, ki so jih že izvedla v svojem podjetju. Združena kemična industrija se bo morala ukvarjati tudi z vprašanjem, kako bi bilo mogoče posledice v primeru nezgode vsaj omejiti na minimum. Eno je, da prevoz nevarnih snovi preusmerijo s ceste na železniške tirre, drug pomemben ukrep pa bi moral biti, da vsaj požarne brambe vzdolž takih prog usposobijo, da lahko ukrepajo hitro in brez nevarnosti za življenje gasilcev. Najosnovnejše pa bi bilo, da bi take Transporte vsaj pravilno označili, kajti dogaja se, da skoraj polovico teh nevarnih snovi prevažajo z napačno oznako. Prav to pa kemični industriji še dodatno zmanjšuje že tako okrnjen ugled. In tako je tudi piscu tega prispevka po ogledu nekaterih tovarnih kemične industrije ostal neprijeten občutek, da sicer res gradijo čistilne naprave za zrak ali odplake, da s posebnimi napravami izločajo in zbirajo strupene odpadke, ki jih hranijo v sodih, da pa se potem več ne ve, kje jih skladiščijo, oziroma da človek v bistvu niti ne more zaupati, da je v tistih sodih dejansko le voda...

Andrej Mohar

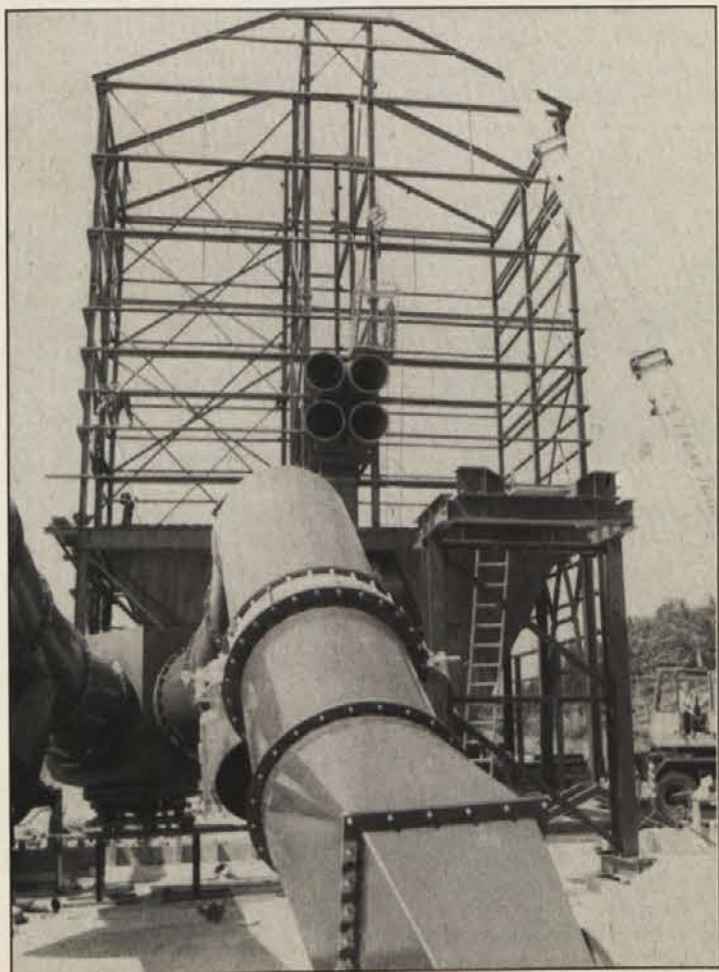

Dolge cevi, velike cisterne -Donau Chemie v Mostiču tako varuje svoje okolje.

Slike: Mohar

Sodi s številkami vsepovsod – kaj je resnično v njih?

S tem velikanom namerava rešiti svoje probleme Treibacher.

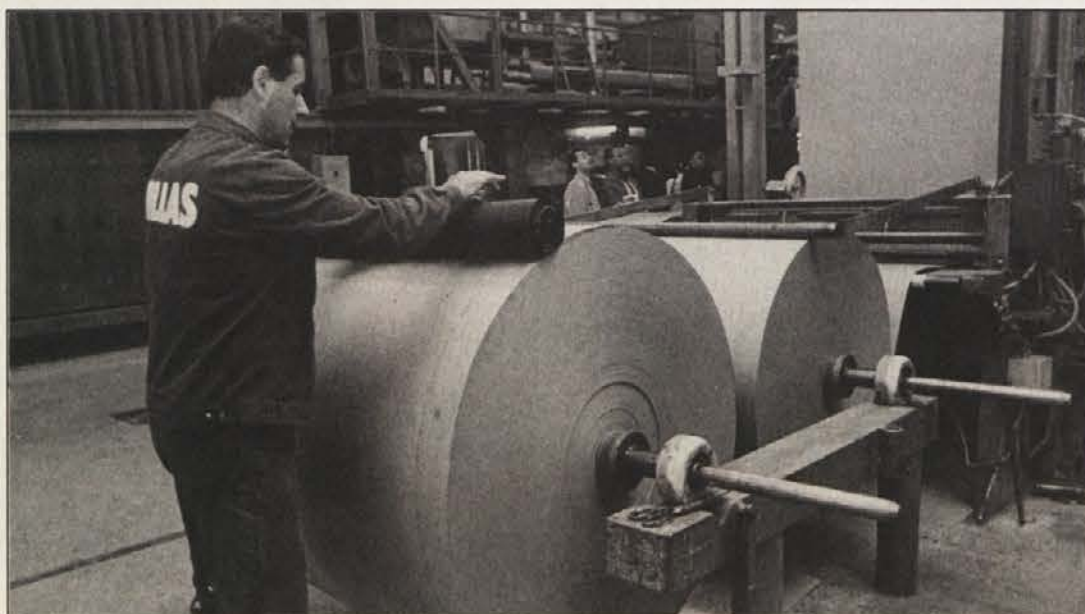

Sama sol ni hudo nevarna - a v določenih zmesih...

Akutno pomanjkanje poklicnih delavcev: vajenec lahko izbira med petimi mesti

Upadanje števila rojstev, nizke plače, nizka veljava, pomanjkljiva izobrazba v posameznih podjetjih in pomanjkljivosti v izobraževalnem sistemu so menda krivi akutnega pomanjkanja poklicnih delavcev (Facharbeiter) na Koroškem. Medtem ko delovni urad opozarja v prvi vrsti na pomanjkanje kvalitetnih poklicnih delavcev, da jih je sicer dovolj, vendar pa so preslabo ali napačno usposobljeni in zato so nekateri izmed njih brezposelni – v bodočnosti pa pričakujejo, da jih bo res premalo –, pa trgovska zbornica v prvi vrsti opozarja na pomanjkanje vajencev za nekatere poklice.

Piše dr. ŠTEFKA VAVTI

Še pred nekaj leti so se vajenci „tepli“ za vajeniška mesta, v zadnjih letih pa se je situacija na delovnem trgu povsem spremenila. V povprečju je za vsakega na voljo pet vajeniških mest, nam je v pogovoru dejal dr. Wolf Burian, vodja oddelka za poklicno izobraževanje pri trgovski zbornici. Predvsem primanjkuje vajencev za poklice mizarjev, zidarjev, tesarjev, ključavničarjev, kleparjev in različnih poklicev v turizmu.

Na Koroškem je v tem času na razpolago 1.200 vajeniških mest, zanje pa se poteguje le 250 vajencev. Največje težave ima kot rečeno turizem: 13 vajencev lahko izbira med 316 mesti. Nič boljše pa ni stanje v gradbeništvu: za 227 prostih mest se je prijavilo le 10 vajencev.

Mladostniki izbirajo „modne“ poklice

Medtem ko je na eni strani torej zaslediti pomanjkanje poklicnih delavcev, pa se mladostniki – to velja še prav posebno za dekleta! – vedno znova odločajo za nekaj izbranih „modnih“ poklicev, s katerimi pa zaradi preobilice delovnih moči težko uspejo.

To velja še zlasti za vse poklice v trgovstvu (prodajalci ipd.), za frizerske in pisarniške poklice. Tudi avtomehaniška podjetja še nimajo problemov, ker najdejo dovolj vajencev.

Predstavniki trgovske zbornice se v glavnem pritožujejo zaradi neuvidevnosti in vztrajanja mladostnikov, „ki se ne ozirajo na potrebe gospodarstva, temveč si raje izberejo nek „modni“ poklic, v katerem pa so težave že vnaprej znane (Burian).

Tudi delavska zbornica se zaveda, da je izobraževanje v zadnjih letih teklo dostikrat v napačno smer, mimo potreb delovnega trga; to pa da je pač posledica

svobodne izbire poklica, ki jo imamo v Avstriji.

Vzroke za pomanjkanje poklicnih delavcev pa predstavniki delavske zbornice vidijo drugje: nizke plače, slab prestiž, ker za oznako „poklicni“ še vedno stoji beseda „delavec“, ta pa ima negativen prizvok, ker danes vsak hoče postati nekaj „boljšega“. Vzroke pa je treba brez dvoma iskati tudi v samih podjetjih, ki vajencev niso pripravljena kvalitetno usposabljanje.

Problemi v turizmu

Kot smo že rekli, imajo probleme s poklicnimi delavci še zlasti v turizmu: v tej stroki se podjetniki radi pritožujejo zaradi pomanjkanja osebja, po drugi strani pa so delovni pogoji prav v teh poklicih izredno slabi: nizke plače, številne nadure, stres, pomanjkanje prostih dni,

izkoriščanje delovnih moči ipd. mladostnikom brez dvoma zmanjšujejo privlačnost poklicov v turizmu.

Drugi aspekt: vajenci v trgovskih poklicih in v turizmu so že od prvega dneva polnovredne delovne moči, za podjetnika pa imajo še to prednost, da so poceni. Prodajalk/cev pa je na delovnem trgu dovolj, zato bi bilo boljše, če bi se mladostniki odločili za katerega izmed drugih poklicev, saj jih je na izbiro več sto (o tem vas lahko, če želite, informira pristojni delovni urad).

Maturanti v strokovne poklice!

V zadnjem letu je trgovska zbornica intenzivno vabila zlasti maturante, naj se po maturi – namesto da se vpišejo na univerzo – odločijo za kakšno strokovno izobraževanje.

Brošura „Matura-plus, Karriere mit Lehre“ opozarja na potrebo po strokovnih močeh na delovnem trgu. Matura in poklicna izobrazba – non-plus ultra za bodočnost?

V Nemčiji ima maturo menda že 20% poklicnih delavcev. In vedno več jih bo. Za vse tiste, ki imajo poleg strokovne poklicne izobrazbe še maturo, velja, da imajo več možnosti na delovnem trgu, da lahko izbirajo med različnimi delovnimi mesti in da lahko računajo tudi z višjo plačo, ker so vnaprej predvideni za vodilna mesta.

Brezposelnost akademsko izobraženih – pomanjkanje poklicnih delavcev

Brezposelnost absolventov univerz na eni strani, na drugi

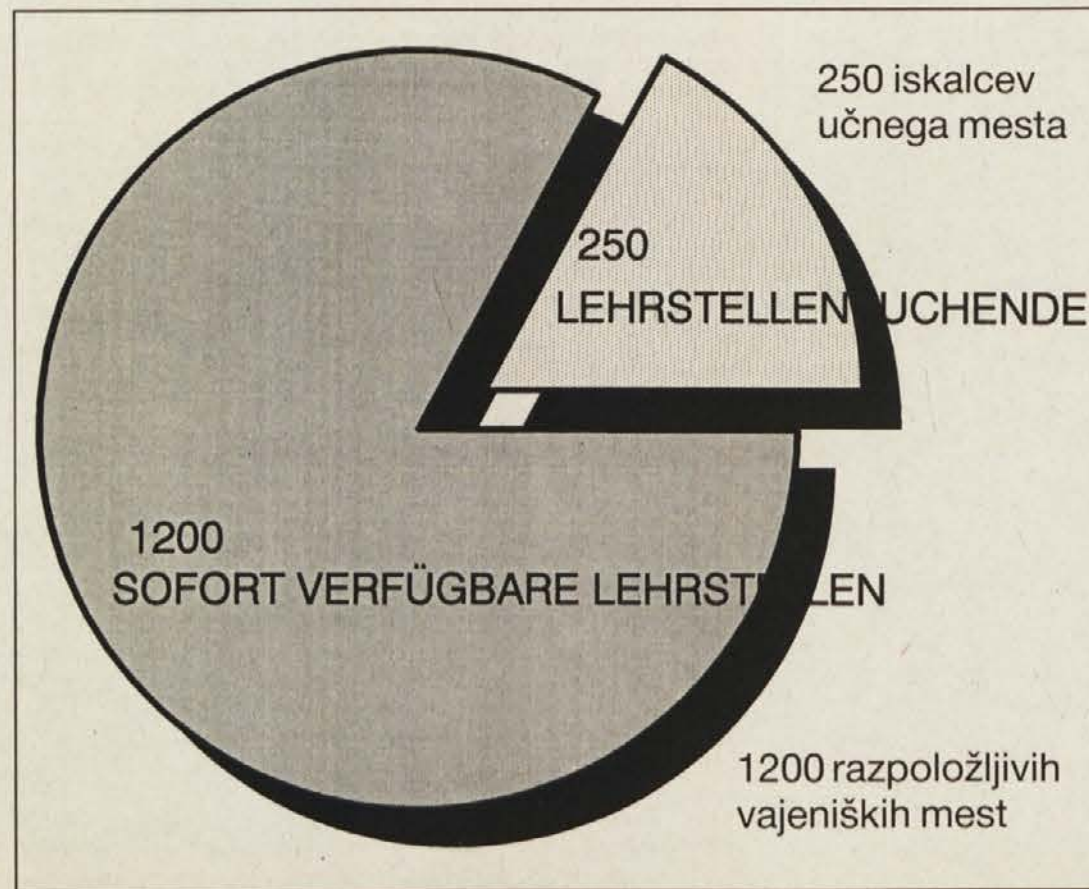
pa pomanjkanje poklicnih delavcev – kje so vzroki za tak razvoj? V našem izobraževalnem sistemu? Pri starših, ki si želijo, da bi otroci nekoč postali „kaj boljšega“ – četudi bodo le „dohtarji“ brez dela?

Raziskave kažejo, da na izbiro poklica otrok najbolj vplivajo starši in okolje, za starše pa da je pri izbiri še vedno v ospredju socialni prestiž izbranega poklica. V naši družbi pa, kot kaže, še vedno velja, da je socialni prestiž delavca nizek, prestiž akademsko izobraženega pa visok.

Nič proti višji izobrazbi – tega mnenja so tudi predstavniki delovnih uradov; vendar pa naj bi posameznik pri tem ostal fleksibilen, kar pomeni, da bi bil pripravljen potem po potrebi – glede na poklic – stopiti eno stopnico nižje. Ta čas se morajo številni (brezposelni) „akademiki“ zadovoljiti že z delovnim mestom, ki bi ga sicer zadovoljivo lahko zasedel tudi kakšen maturant.

Pristojni strokovnjaki vidijo rešitev problema tudi v večji prepustnosti (Durchlässigkeit) našega izobraževalnega sistema. Ne nazadnje bi to lahko pomenilo, da se mladostniku za določen poklic ni treba odločiti že s petnajstimi leti – kar je dostikrat prezgodaj –, ker bi se mu tudi pozneje še ponujale nove poklicne perspektive: vajenec bi se v posebnih tečajih lahko izobraževal dalje, maturant pa bi se lahko odločil za kak obrtniški poklic.

Pri vsem tem pa vendar ne smemo prezreti dejstva, da se problemi na delovnem trgu s tem ne bi rešili, temveč le premaknili: višje izobraženi bi potisnili z delovnega mesta nižje kvalificirane, skozi socialno mrežo pa bi slej ko prej padli vsi tisti, ki iz kateregakoli razloga niso zadostno izobraženi – pogosto to velja posebno za ženske! in vse obrobne skupine.

Pliberk

Pred osmimi leti so pliberški prijatelji jazza – „Kulturna iniciativa Pliberk“ z Arthurjem Ottowit-zem na čelu – prvič priredili glasbeno slavnost, na katero so povabili razne jazz-skupine. Vendar pa tedaj še nihče ni slutil, da se bo Pliberčanom s to prireditvijo uspelo uvrstiti med druge znane prireditelje jazz-festivalov po vsej Avstriji, kot sta na primer Wiesen na Gradiščanskem ali pa Saalfelden.

V soboto, 7. julija so se na športnem igrišču v Pliberku zbrali prijatelji te glasbene zvrsti iz okolice, več pa jih je bilo od daleč (predvsem iz Štajerske) in uživali letošnji pester spored festivala. Nastopali so: „Nouvelle Cuisine Electric Big Band“, mednarodno znana „Bob Stewart First Line Band“, Rabih Abou-Khalil-duet, „Gonzalo Rubalcaba kvartet“ in „Pharoah Sanders kvartet“.

„Bob Stewart First Line Band“ je navdušila mlado publiko

Jazz-festival žal skoraj brez domačinov!

Z nekaj zamude so ob pol štirih začeli „Nouvelle Cuisine Electric Big Band“, ki v tej zasedbi igrajo od leta 1987. Skupina prihaja z Dunaja, med šestnajstimi glasbeniki pa so tudi Korošci. Pet saksofonistov, štiri trobente... nekatere pasaže so bile za majhen šotor skoraj preglasne, sploh pa še za vse tiste obiskovalce, ki so sedeli na sprednjih sedežih. Vendar se je skupina odlikovala s pestrim sporedom, z obilico solo-pasaž – vsak glasbenik je prišel do izraza – in navduševala zbrano publiko. Treba je še omeniti, da je skupina sploh prvič igrala v Pliberku in da menda samo redkokdaj pride na Koroško; spored, ki so ga predstavili, pa je bil nov, torej so imeli dvojno premiero.

Šestnajst glasbenikov nastopa kot celota, vendar pa skupina skuša podpirati tudi različnost in mnogovrstnost. Protislovja je bilo čutiti tudi v posameznih komadih: evropska E-glasba se steče v moderni jazz. V ekspresionističnem komadu, ki so ga

poimenovali „Die bewußte Kathedrale“ je čutili prostor, ko da bi človek res stal v katedrali, glasba odmeva, barva zvoka riše prostor.

Mednarodno znan in uveljavljen je Bob Stewart s svojo „First Line Band“, ki jo je ustanovil šele pred približno štirimi leti – prej je sam s svojo tubo nastopal z znanimi zvezdami jazza kot so Carla Bley, Lester Bowie, Taj Mahal, Gil Evans ipd. Igral je v različnih jazzovskih stilih, od diksija do avantgarde, spozna pa se – poleg jazza – tudi na blues, rock in funk-glasbo. S svojim načinom povezovanja različnih zvrsti pa ustvarja mešanico, polno sprememb, ki pa pri tem ostaja samostojna in zahtevna.

Tudi ta skupina je navduševala zlasti z raznimi učinki, katerih so glasbeniki sposobni, ker povsem obvladajo svoje instrumente, slišati je bilo vse mogoče nianse, „od rahlega vetriča, ki pleše med stenami, tja do burje“.

Rabih Abou-Khalil, ki bi sicer moral nastopiti sam, je

pripeljal s seboj igralca na tako imenovanem „dumbaku“, neke vrste bobnu.

Sam je v Aleppu in Bejrutu študiral klasično arabsko glasbo, zdaj pa že enajst let živi v Nemčiji. Igra na tako imenovanem „Oud“; to je neke vrste plunka (Laute), iz nje se je menda razvila tudi naša kitara. V arabski glasbi vidi celo vrsto skupnosti s jazzom: tesen odnos med ritmom in melodijo, improvizacija ipd. Njegova glasba pa ni goli tradicionalizem, temveč poskus, da si ohrani in razvija svojo kulturno identiteto.

Rabih Abou-Khalil pa se je ob nastopu izkazal tudi s svojim humorjem: ko je med njegovim nastopom zalajal pes in so ga nekateri med publiko mirili s „pšššš“, je med igranjem tudi sam ponovil „pšššš“ in dodal: „Ali vam smem pomagati?“. Pozneje je predstavil komad, ki je bil bolj melanholičen, žalosten in dejal, da je v arabski glasbi več možnosti za prikaz žalosti, pri tem je naštel tele nianse: žalosten, zelo žalosten, neskončno žalosten,

izrazilo žalosten in nadaljeval še z nekako petimi stopnjami.

Svojo plunko Rabih Abou-Khalil obvlada do popolnosti: njegove roke kar plešejo po strunah. Enako

govo nagnjenost k „show-elementom“, ki da potiska v ozadje njegovo znanje.

Glasbenik se je rodil leta 1940 v Arkansasu in se je že kot otrok naučil igrati klavir, boben, tubo, rog, flavto in

Rabih Abou-Khalil: njegove roke kar plešejo po strunah

velja za njegovega spremljevalca na dumbaku, ki je med drugim igral tudi daljši solo, pri tem pa ni udarjal samo po bobnu, temveč tudi po svojem obrazu in grlu...

Napovedani Gonzalo Rubalcaba Trio se je predstavil kot kvartet in publiko prepričal s svojimi afrokubanskimi ritmi. V središču Rubalcabove glasbe je tako imenovani „danzon“, v jazz vnaša improvizacijo in ritmiko svoje kubanske domovine, pri tem pa seveda uporablja tudi bebop-harmonije in elemente „free-jazza“, ki jih rad kombinira z elektronom. Gonzalo Rubalcaba kvartet je brez dvoma najbolj navdušil mlade obiskovalce letošnjega festivala v Pliberku.

Pharoah Sanders, ki je v Pliberku nastopil s svojim kvartetom, je v svetu jazzu znan kot saksofonist, ki je najbližji Johnu Coltraneju. S Sandersom postaja jazz za poslušalca ekstatična in hkrati religiozna filozofija, vendar pa so ob pliberškem nastopu nekateri izmed poslušalcev kritizirali nje-

klarinet. Kot šestnajstletnik pa je vzljubil saksofon.

Leta 1960 je na nekem jazz-work-shopu spoznal Johna Coltraneja in postala sta prijatelja. Leto pozneje je začel igrati v Coltranejevi skupini in v njej sodeloval tja do njegove smrti. Sanders je še posebno znan zaradi svojih posebnih tehnik pihanja in kričanja/petja v instrument. Pri tem pa mu menda ne gre le za oblikovanje posebnih tonov, na ta način skuša najti različne možnosti, da čimbolj natančno izrazi svoje občutke.

Čeprav je bil letošnji spored festivala zanimiv in kvaliteten, se ga je žal udeležilo le nekaj domačinov. Ali v naših vrstah res ni več prijateljev te glasbene zvrsti? Nas morda odbija dejstvo, da prireditelji niso Slovenci? Vsekakor sem pred nekaj leti na jazz-festivalu v Wiesnu na Gradiščanskem srečala več Slovencev kot letos v Pliberku, ko je prireditev potekala tako rekoč pred nosom. Škoda.

Tekst in slike:
Štefka Vavti

Avstrijska skupina „Nouvelle Cuisine Electric Big Band“ je v Pliberku nastopila z novim programom

Antisemitizem v Sovjetski zvezi

Judje med narodnim prebujanjem in odseljevanjem

IGOR SCHELLANDER

Glasnost in perestrojka sta bistveno letargično sovjetsko politiko in družbo spremenili do neprepoznavnosti. Gorbačov sam je zlomil oblastni monopol komunistične partije. Posamezne republike se zapovrstjo izrekajo za suverenost, da, celo za osamosvojitve. Namesto zaželeno gospodarske obnove je liberalizacija posamezne narode v Sovjetski zvezi potisnila v vroče in celo krvave nacionalne spore. Spremenjene razmere so zlasti pri teh narodnih skupinah povzročile močan trend k izseljevanju: medtem ko Nemci in Armenci pri tem niso deležni tolikšne pozornosti, so predvsem Judje v ZSSR v preteklih letih stalno pod žarometi mednarodne medijske javnosti.

Leta 1989 se jih je izselilo okoli 70.000, letos se jih bo verjetno še trikrat toliko. In to kljub temu, da je trenutna demokratizacija v sovjetski družbi povzročila pravcati prepoved narodnega, verskega, kulturnega in političnega življenja sovjetskih Judov. In tudi navkljub spremenjeni politiki ameriške vlade – ZDA so bile tradicionalna imigracijska dežela sovjetskih Judov –, ki je močno zmanjšala možnosti za preseljevanje sovjetskih Judov v Združene države. Posledica je, da večina hočeš nočeš potuje v Izrael, kjer kot nov populacijski faktor postaja instrument izraelske naselitvene politike v zasedenih palestinskih območjih.

O vzrokih izseljevanja ter o življenju in konfliktih Judov v Sovjetski zvezi sta pred kratkim Marijana in Ernst A. Grandić zaključila več mesecev trajajoče snemanje filmskega dela.¹ Nad 60 ur dolgo filmsko gradivo sta obdelala in spojila v zanimivo tridelno televizijsko dokumentacijo. Prvi del je bil pred kratkim predstavljen tudi zainteresiranim slovenskim študentom v KSSŠ/D. Razprava o nepoznani tematiki je nakazala prenekatere paralele v problematiki manjšine približno dveh milijonov Judov v Sovjetski zvezi ter narodnih manjšin v zahodni Evropi in Avstriji. Dokumentacija se izredno temeljito pogloblja v politične in družbene pogoje v trenutno preobrazujoči se Sovjetski zvezi, z verskim, kulturnim in političnim obeležjem Judov na področju ZSSR v preteklosti in danes in ne nazadnje z neznansko ostro, bolj ali manj že fašistoidno eskalacijo ruskega antisemitizma v preteklih letih. Filmska ekipa je s tem v zvezi prepotovala nad 40.000 kilometrov med posameznimi centri judovskega

Poleg ognjevitih nacionalnih sporov se v okviru kontraproduktivne gospodarske in politične destabilizacije v propadajočem imperiju nekdanjega realnega socializma v vsej svoji razsežnosti vse jasneje kristalizirata dva pojavi, ki sta bila desetletja dolgo zagrnjena pod plaščem kolektivnega molčanja: prepoved judovskega kulturnopolitičnega gibanja ter doslej komaj poznani ruski antisemitizem.

življa med Moskvo, baltskimi republikami, Gruzijo, Uzbekistanom vse do Birobidžana – avtonomne židovske pokrajine, ki je bila ustanovljena pod Stalinom v tridesetih letih našega stoletja.

Zgodovina antisemitizma na območju stare carske Rusije in tudi poznejše Sovjetske zveze vse do zdaj ni bila deležna posebne omembe. Znani so še pogromi iz časa ruskih carjev. Judom vse do leta 1917 ni bilo dovoljeno živeti v mestu Moskvi, naseljeni so bili v posebej določenih predelih zapadnoruskega in ukrajinskega podeželja. Z Leninovo oktobrsko revolucijo je nastopilo tudi obdobje enakopravnosti – mnogi izmed vodilnih revolucionarjev so bili judovskega porekla. V času Stalinove diktature se je situacija spet zaostila. Dandanes se Judje spet prebuja. V Gorbačovovi revoluciji nastajajo kulturna društva, politične organizacije, judovske šole, spet se oživlja verska tradicija večno preganjanega naroda. Vendar se je prav v tem času na drugi strani razživelo nevarno reakcionarno gibanje ruskih nacionalistov in tradicionalistov PAMJAT – 'spomin'. Oblikovalo se je že pred desetimi leti. Vzporedno z nenehnim bojem demokratično orientiranih s konservativnimi silami v ruski politiki, izrabljajoč iz tega izvirajočo gospodarsko krizo in stopnjevano nezadovoljstvo prebivalstva, se je gibanje PAMJAT uveljavilo kot vpliven politični dejavnik. Poleg antisemitske propagande, ki bi lahko bila

izposojena iz Göbbelsovega besednjaka (Judje – grešni kozel: krivi naj bi bili tako oktobrske revolucije kakor tudi današnje gospodarske in politične krize...), ter radikalnega nastopanja, demonstracij in nasilja, je nevarna za nadaljni razvoj (vsaj v ruskem delu ZSSR) predvsem zato, ker kot vezivo združuje in nagovarja od skrajno nacionalistične desnice, preko zmernih sil tja do ortodoksnega krila sovjetske komunistične partije ogromen potencial prebivalstva. Sedanje oblasti in tudi sam Gorbačov se – zaradi kupa drugih problemov ali zaradi tradicionalnega izrivanja te problematike? – aktualnim dogodkom in razpravi ne odzivajo. Zgovorno je vsekar dejstvo, da uradni strokovnjaki šele zdaj priznavajo, da je bilo med drugo svetovno vojno dva milijona Judov žrtev holokavstva, pri katerem je v določeni meri sodelovalo tudi domače prebivalstvo – to velja za takratne dogodke v baltskih deželah in tudi v Ukrajini... Uradna ravnodušnost in po eni strani hujskanje starih in novih antisemitov, po drugi pa odprta meja in upanje na srečnejše življenje v kaki novi domovini, so dejavniki, ki mnoge Jude v Sovjetski zvezi spodbujajo k izselitvi. Preobrazba sovjetske družbe, judovski prepoved in novo upanje na boljšo bodočnost ter nove perspektive v sovjetski domovini pa so dejavniki, ki po novem spet prepričujejo za ostajanje. Precej bo odvisno tudi od tega, kako bo Rusiji uspelo zgladiti tako ekonom-

sko krizo kot tudi nacionalne konflikte.

Sami Judje na območju Sovjetske zveze niso kompaktna narodna skupina. Enoten pa je predvsem zapis o narodnostnem pokolenju v osebnih dokumentih. Tako poleg Ukrajincev, Belorusov, Gruzinov, Armencev, Uzbekov in vseh ostalih tudi Judje veljajo za narod. Obstajajo pa velikanske zgodovinske in kulturne razlike, npr. Judje ob Črnem morju in v Gruziji živijo avtohtono v teh področjih že nad 2000 let (značilno za jug je, da jih tamkajšnje prebivalstvo zelo spoštuje), medtem ko je judovsko prebivalstvo v vzhodnem in severovzhodnem evropskem predelu ZSSR dobesedno evropskega porekla, saj se je tja v teku stoletij z migracijskimi tokovi priselilo mnogo Judov iz zapadne Evrope. Poseben problem Judov v Moskvi in drugih centralnih mestih je močna asimilacija. Tako velik del izmed njih – razen omenjenega vpisa v osebnem dokumentu – z judovstvom nima več ne jezikovnega ne verskega stika. Vendar precejšen del teh ljudi prav v sedanjem času skuša izrabiti priložnost, da preko prebujajočega se kulturnega in verskega življenja potomce spet približa staremu izročilu.

¹ Die jüdische Margerite – Die sowjetischen Juden unter Gorbačchow (Judovska marjetica – sovjetski Judje pod Gorbačovom), dokumentacija v treh delih, Marijana Grandić (istovetna z gradiščansko-hrvaško aktivistko/kandidatko ZAL) in Ernst A. Grandić. Avstrijska televizija filma po vsej verjetnosti v bližnjem času ne bo kazala, ker se zaenkrat pri pogajanjih glede prevzema produkcijskih stroškov ničesar ni premaknilo, trenutno so v teku pogajanja z interesi v tujini. Za ekskluzivne predstavitve ali diskusijske večere potencialni interesi lahko kontaktirajo z Marijano Grandić na Dunaju.

Gorbačov privolil v vstop združene Nemčije v NATO

MOSKVA – Sovjetska zveza ne bo nasprotovala vstopu združene Nemčije v NATO; v spoštovanju njene suverenosti bo nova nemška država lahko sama odločala, kateremu bloku bo pripadala. To je srž dvodnevnih pogovorov med Gorbačovom in zahodnonemškim kanclerjem Kohlom pretekli teden v Stavropolu.

Kohl je v svojem posegu izjavil, da je prepričan, da bo združena Nemčija optirala za pokroviteljstvo NATO, hkrati pa bo sodelovala s Sovjetsko zvezo in nekate-

rimi drugimi državami, člani Varšavskega pakta. Državnika sta tudi podpisala okvirno deklaracijo, ki pa jo bo treba še izpopolniti.

Deklaracija se deli na osem točk. Prvi dve se nanašata na odgovornosti, ki jih imata NATO in Varšavski pakt do Nemčij. Ko bo dejansko prišlo do združitve Nemčije, se bodo morale vse štiri velesile, na podlagi njene izbire o pripadnosti, odreči sedanjim odgovornostim do nove državne stvarnosti. Četrta točka deklaracije se nanaša

na umik sovjetskih čet z nemškega ozemlja. Točko bo treba sicer še izpopolniti, že sedaj pa je potrjeno, da bo SZ vpoklicala v domovino svoje vojske v teku treh – štirih let. V tem obdobju NATO ne bo smela razširiti svojih struktur na vzhodnonemško območje. V naslednji točki je govor o združenih vojski; zahodnonemške oborožene sile in vzhodnonemška teritorialna obramba se bosta lahko namestili na ozemlju Vzhodne Nemčije šele potem, ko bo dejansko prišlo do združitve.

KOMENTAR

dr. KRISTIJANA SCHELLANDRA

NOVA BOŽANSKA OBLAST

Vladarji so nekoč svojo oblast utemeljevali s tem, da so jo označevali za od boga dano. Pripadanje plemstvu oz. določenim plemiškim rodbinam ali pa posest orožja je bil pogoj za izvajanje te oblasti. V modernejših časih so plemstvo zamenjale partije ali lobiji. V povojni dobi sta svet v bistvu obvladovali dve supersili – ZDA in Sovjetska zveza – na osnovi svojega vojaškega in nuklearnega potenciala.

Spremembe v vzhodni Evropi lani in letos so pokazale, da rok trajanja supersile ni neomejen. Toda to ne velja samo za Sovjetsko zvezo, temveč tudi za Združene države Amerike.

Zadnji vrh sedmih največjih kapitalističnih industrijskih držav je pokazal, da se razmerje sil začenja spreminjati tudi na zahodu. Gospodarsko izredno močni državi Japonska in Nemčija očitno nista več pripravljeni, kot sta bili doslej, poslušno plesati po glasbi Amerike. Navzven je sicer šlo za gospodarsko pomoč Sovjetski zvezi in Kitajski, toda bistvena vsebina različnih pogledov na pogoje in tempo te pomoči je drugače: gre za to, kje si katera sila želi vzpostaviti daljnoročno gospodarsko ekspanzijsko področje. Za Japonce je to v prvi vrsti bližja Kitajska, za Nemce pa bližja (še) Sovjetska zveza – obe velikanski trga bodočnosti. Vse govoričnice o človekovih pravicah v tej zvezi je samo taktika: tudi Amerika je pripravljena podpreti Kitajsko kljub lanskoletnemu pokolu, medtem ko glede pomoči Sovjetski zvezi vedno spet iznajde neke nove brezzvezne ovire. Jasno – gledano iz vidika globalne vojaške oblasti – je Sovjetska zveza zanje še vedno glavni tekmelec.

Toda omenjeni nastop Nemcev in Japoncev v Houstonu je pokazal, kam razvoju dejansko gre. Z „božansko oblastjo“ je v današnjem času treba istovetiti gospodarsko moč. Meč in politika nista več os sveta, kot je to opisal še Charles de Gaulle. Čeprav gospodarska premoč čez čas privede tudi do vojaške nadvlade, saj sta tako svojčas nastali tudi sedanji (še) supersili. Toda stvari se spreminjajo, četudi se zgodovina na nek način vedno ponavlja – Marx je rekel, enkrat kot tragedija, drugič kot farsa.

Osebnost moram reči, da bi mi bila, če je že tako, še vedno ljubša farsa...

Kje so naše podjetnice?

V Avstriji je v zadnjih letih čutili trend poklicnega osamosvajanja žensk; vedno več se jih odloči za status samostojne podjetnice – največkrat pa začnejo z malimi podjetji z 2 do 5 uslužbenci.

Kje naj iščemo vzroke za tak razvoj? In kako izgleda stvar pri nas na južnem Koroškem? Upravičeno bi se lahko vprašale, ali je tudi do nas že privel veter, ki diši po ženski „svobodi“ na delovnem področju? Odgovor pa je enostaven in kratek: ni jih (še) slovenskih podjetnic. Povprašala sem znanke in skupaj smo naštele le nekaj samostojnih obrtnic. Precej pa je takih žensk, ki skupaj z možem vodijo (mala) podjetja – podjetnik pa je v glavnem le on.

V Avstriji se vedno več žensk poklicno osamosvoji. Vzrokov za ta razvoj pa je več: eden izmed njih je brez dvoma ta, da ženske z otroci in družino kot nameščence v kakšnem podjetju nimajo možnosti poklicno napredovati (kariera), čeprav so dostikrat bolj kreativne od moških.

Koliko žensk torej zaseda vodilna mesta? Oglejmo si nekaj števil: v politiki, znanosti in menedžmentu pa tudi na vodilnih uradniških mestih je ženske komajda zaslediti. Tako npr. znaša delež žensk v državnem zboru (National-

rat) le 14,8%, v deželnih zborih pa nekaj več, 23,8% – nizke številke, če jih primerjamo s številom volilk: 54 odstotkov volilcev in ena tretjina članov strank je namreč ženskega spola.

Nič boljše ni stanje na avstrijskih univerzah: čeprav je 43% absolventov ženskega spola, pa na vodilnih mestih (rektorice, dekanice) ne najdemo nobene ženske. Samo 2% profesorjev in predstojnikov inštitutov je ženskega spola; nekoliko višji je delež žensk na asistenčnih mestih, kjer znaša 18% – nona! Kot da smo ženske predestinirane

Tabela: Podjetnice v Avstriji po strokah (prevz. iz „Wochenpresse“)

skupno	32,5%
obrtništvo	21,6%
industrija	9 %
trgovanje	32,5%
denarništvo	35,6%
promet	18,4%
turizem	45,8%

za „manj vplivna“ mesta!

Pri učiteljih na srednjih in višjih šolah pa se kaže tale situacija: medtem ko na teh šolah poučuje 53% žensk, je ravnateljic samo 16,9%, deželnih inšpektorice pa še manj (12,5%).

Tudi veliki avstrijski koncerni svojih vodilnih mest ne zaupajo ženskam. Situacijo lahko opišemo s kratkim stavkom: ni jih!

In kje so zastopane v naših domačih strukturah, v naših političnih organizacijah?

Drugi vzrok za pot ženske v samostojnost so nizki dohodki, ki jih prejema-

če so nameščene v kakšnem podjetju: pri srednjih dohodkih npr. moški zaslužijo bruto povprečno 40 do 50% več kot ženske.

Pri tem zapostavljanju se nam ni treba čuditi, da se jih v Avstriji vse več odloča za poklicno osamosvojitve. Kot samostojne podjetnice so namreč v javnosti enakovredne moškemu: nosijo odgovornost za uspehe podjetij, vodijo in motivirajo sodelavce (menda so v tem oziru celo boljše od moških!), odločajo in so – to kažejo izkušnje – s statusom podjetnice v glavnem tudi zadovoljne.

oni parfum itd. Perfektne smo toliko, kot je dovršen naš make-up; kaj pa, če se fasada začne rušiti, če solze razmažejo šminko po vsem obrazu? Če se radi in veliko jočemo, si bomo pač izbrale izdelke, ki jim tudi voda ne pride do živga. Za vsak problem se najde rešitev!

So nas torej spet ujeli? Glavno da se šiling „suče“.

Želja, da smo lepe in atraktivne, je razumljiva in legitimna, vendar, kaj je res lepota?

Razna kožna obolenja napredujejo: alergije, ekcemi... Se uničevanje našega okolja zrcali že na našem telesu? obrazu?

Zdravniki svarijo pred pretirano nego: nekateri se poleti 2 do 3krat na dan prhajo z agresivnimi šamponi, ki uničujejo ravnovesje v naravi in na naši koži. Ali veste, kaj vse vsebuje make-up? Naštem vam nekaj snovi: barvne lake, titandioksid, razna kovinska mila, škrob, ipd. Ste vedele, da črtalo za ustnice vsebuje arzen in svinec? Za sredstva za barvanje las je znano, da vsebujejo snovi, ki povzročajo raka, za konzerviranje kozmetike se še vedno uporablja škodljivi formaldehid.

Torej je dobro, če se ob nakupu pozanimamo tudi, kaj vse vsebuje lepotilo, ki smo si ga izbrali. Vendar pa nam kozmetičarke tega dostikrat niti ne vedo povedati.

Ali nima lepota veliko opraviti z zdravjem, harmonijo in zadovoljstvom? Če pa že kdaj pa kdaj „rabimo“ tudi kak pripomoček, pa si izberimo vsaj „naravnega“!

To pa še ni vse: nekatere snovi, ki jih uporabljajo v kozmetični industriji (npr. za konzerviranje ipd.) so vsaj problematične, če že ne škodljive.

Kaj pa je sploh lepota? bi se lahko vprašali in takoj opazili, da se glede tega mnenja delijo: za nekoga je lepa človekova naravnost, za drugega perfekten stajling...

Ideal lepote se spreminja. Nekoč so bile „idealne“ Tizianove rdečelase in okrogle ženske, zdaj pa je že leta dolgo v ospredju vitkost. Enkrat smemo imeti nekaj več tu, potem spet tam... Kaj je lepo, nam narekujeta modna in kozmetična industrija – saj od tega živita – in v nas gojita nezadovoljstvo nad tem, kar smo: enkrat je nos predolg, oči premajhne, trebuh prevelik, drugič so spet prsi premajhne (ali pa prevelike...) – glavno je, da smo „nesrečne“ in nezadovoljne, ker si samo tako kupujemo vse mogoče pripomočke, ki naj bi nas približali idealu...

Mozoljčke si pokrivamo z make-upom, premajhne oči si večamo z različnimi barvicami, lase si barvamo rdeče ali temno, odvisno od vsakokratnega modnega trenda.

Lepo in skrbno pobarvan obraz pa žal zdrži samo do večera, če ga že prej ne razmaže buren objem, poljub partnerja ipd. Zato so nekatere izmed nas tudi raje rezervirane, dovoljen je le rahel nasmešek okoli ust...

Reklama nam torej sugerira novo osebnost – če se le odločimo za določen izdelek: samozavestna in perfektna ženska uporablja pač ta ali

Zrcalce, zrcalce na steni povej, katera najlepša v deželi je tej!

Reklama nas spodbuja: treba je samo vzeti pravilno dozico, kak čopič, tubo, črtalnik za ustnice, razne barvice... in že smo prave lepotice. S pomočjo kozmetičnih izdelkov smo se približale nekemu lepemu idealu.

O senčnih straneh teh lepotil se kajpak raje molči: ob pretiranem uporabljanju kozmetike samozavest ženske dostikrat postaja odvisna od kozmetičnih pripomočkov. Če se naenkrat brez šminke počutite gole in grde, je že prepozno. Nekateri ženske se brez šminke niti ne upajo več na cesto.

MED NAMI POVEDANO

piše dr. Štefka Vavti

IZ IDEALIZMA!

Gotovo ste že doživeli, da je nekdo apeliral na vaš idealizem: to in ono napravi iz idealizma! ali pa: ali nimaš nič idealizma?

Vseeno, ali ste iz idealizma pazile na druge otroke, organizirale kakšno prireditev, pripravljale jedi in pijačo ali pa „samo“ – pred ali po prireditvi – pospravljale dvorano...

Slovenska narodna skupnost in naš idealizem nekako tesno visita skupaj in največkrat brez idealizma res ne gre. Potem bi lahko kar vrgli puško v koruzo!

Vendar me pri tem moti tole: med nami Slovenci je pozivanje na idealizem tistega, od katerega pričakujemo kaj brezplačno, zastonj, največkrat že kar samoumevno in celo izkoriščevalsko.

V naših kulturnih in prosvetnih organizacijah je razumljivo, da tisti, ki na katerikoli način sodelujejo, delajo to brezplačno. Mnogim je kulturno udejstvovanje konjiček, za katerega so pripravljeni žrtvovati svoj prosti čas. Proti temu tudi ni kaj reči.

Nekateri, ki so zaposleni v domačih slovenskih strukturah pa ta „to moraš storiti že iz idealizma“ slišijo večkrat (ali pa čutijo tozadevno pričakovanje), kot jim je ljubo. Nek slovenski funkcionar mi je nekoč dejal, da „pri nas delamo nadure brezplačno!“ in s tem zbudil moje ogorčenje. Ko da za nas ne veljajo določila o delovnem času in drugi tozadevni zakoni, da ne govorim o protislovju: po eni strani se borimo za izpolnitev „manjšinskih zakonov“, po drugi strani...

Zdi se mi brezobzirno, če si nekdo lasti pravico, odločati o tem, kaj naj drugi dela iz idealizma? Ali ni idealizem nekaj povsem osebnega?

Menim, da ima o tem, kako uporabi svoj „prosti čas“ vsak/a pravico odločati sam/a: lahko ga posveti družini, kakršnemukoli konjičku, otrokom, vrtu, možu, poklicu, narodu...

Nekaterile menda iz idealizma radile delajo nadure – to je njihova stvar! Nekaterim je idealizem stokrat poplačan (zlasti tistim, ki najbolj apelirajo na našo dobro voljo) – naj bo!

Nedopustno pa je, da to, kar delajo, in – kot kaže – hočejo (želijo) delati sami, skušajo vsiljevati drugim.

Pozdravljeni otroci!

Ali že poznate Gegce?

Roko je zjutraj med hribi se skril in modro jezero gor-sko odkril, skrivaje, na tihem je tjakaj zavil. Teta ga dolgo išče in hodi, nazadnje ga najde seveda ob vodi. Vanjo namočil je ravnokar šapo. „Ne!“ vpije teta in lovi sapo. „Taco iz vode in stran od obale, glej, da izgineš domov spet v skale!“

Nad močvirje se polna luna vzpne. Ves dan so močvirnati Gegci plavali, potapljali se in se v vodi zabavali. Stric jim iz ločja gnezdo je splel, lahko noč jim želel in v trsje odšel, ker gegci mali besedo so dali, da bodo spali.

Medtem ko stric Babo v to trdno veruje, pa eden od njih že glavo dviguje. Čigava je glava? - Gilova, jasno, ki zelen je kot trava. Za spanec ne mara živalca zvedava. Se spomni, ko polno luno uzre, da v ribniku se takrat lotos razpre, vijoličast ves cveti prelepo.

Tip - tap, zdrkne Gil v vodo in plava do lotosovega cveta, kjer se mu sladka strd obeta. Že je v bližini, na cilju je skoraj, ko luna izgine na nebu tam zgoraj. „Hej, luna, ven pridi!“ strah ga prešine. Odgovora ni in Gil se jezi.

Molče se po črni vodi vrti, ne ve več, katera smer naj bo prava, zato v krogu plava. Čisto se zbega, ko pride do brega, zleze na kopno in se sprašuje: „Kje je močvirje? Vse mi je tuje... Ni strica blizu zdaj v sili...“ Gil sebi se smili. „O, gegec jaz ubog, zeleni, zdaj je po meni!“

Naprej! Svež veter veje prek čeri, zato odpelje Otiti skalnatih gegcev otroško skupino tja v strmino proti vrhovom. Razgled je jasen in dan je prekrasen.

Biti gegec v skalah - to je najbolje!

„Na izletu smo danes vsi dobre volje! To je super ple-

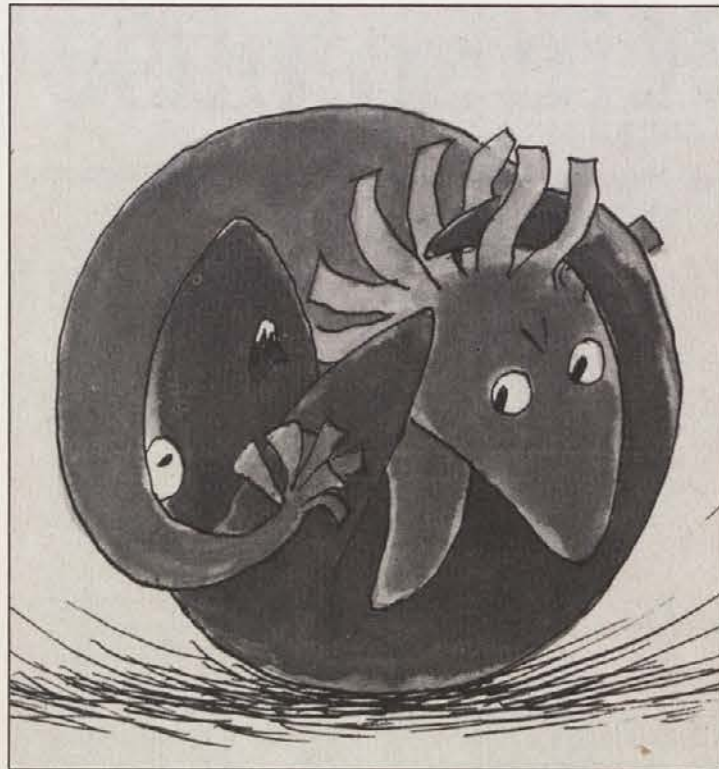
zarija! Naj živi naša teta Otiti!“

Zadnji Roko hodi in spretno šape vodi, ko skače s kamna na kamen. V vsako razpoko smrček svoj vtika, prvič, ker skalno mahovje ga mika, in drugič zato, ker zvedav je tako. Naenkrat v skali votlino odkrije - kam se le vije?

Skoz rov temačen se potiska, ob stene vlažne se pritiska, korak za korakom naprej se postavlja, a vendar mu niti malo ni všeč, da sliši nič in vidi nič več.

„Saj nisem ne gluhi in ne slep pravzaprav, saj skalni sem gegec otrok čisto zdrav, rojen zato, da plezam v strmini. Kaj neki sem zgubil v tejle votlini?“ Ko še govori, se dan zablešči. Srce mu je lažje. Izhod že doseže in strah se poleže...

Iz: die Geggis / gegci, v slov. prevedla Sonja Wakounig, založbi: Jungbrunnen in Mohorjeva, 1989

Gegca Roko in Gil se imata rada

Katjin rojstni dan

Igrata: mama in Katja

Mama (meša testo, Katja pokuša s prstom): Pusti vendar! Počakaj, da bo pečeno!

Katja: Če je pa tako dobro! Mama, jutri imam rojstni dan. Lahko povabim tudi prijatelje?

Mama: Seveda, lahko. Boš povabila tudi ...dimnikarja?

Katja: Kaj misliš! Tega se ja bojim - in sploh. Povabila bom samo Nikija, Natašo, Dunjo, Roberta, Fredija, Gitko in... in...

Mama: ...in sosedovo mucko. In kdo ti bo spekel za rojstni dan torto?

Katja: Sama si jo bom spekla. Ali mi daš vse potrebne reči?

Mama: Kaj na primer?

Katja: No, mleko, sol, papriko... (se smeji)

Mama: Srček moj, veš kaj, ti boš spekla čokoladno klobaso, jaz pa kranjsko torto... (Obe se smejita.)

Katja: Šališ se - kranjsko torto in čokoladno klobaso... To bi bilo res za muceja!

Mama: Kako bistro deklico imam! Kaj pa, če bi še poskrbela za spanje, da ne boste žejni?

Katja: Mamica... ti misliš seveda pijačo in ne spanje...

Mama: Tako je, moja ljubica! Toda če prav premisliš - saj nisi žejen, kadar spiš.

Katja: Jaz že. Sanjalo se mi je, da sem hotela vodo piti in se mi je vedno izmikala.

Mama: To pa ja ne na tvoj rojstni dan, Katrea! Poskrbela bom, da se boste najedli in napili!

Katja: Ti si res najljubša mamica na svetu! Zdaj bom pa hitro napisala povabila!

(Piše vabilo, zraven govori):

Vabilo

Jutri imam ob štirih rojstni dan! Pridite in prinesite darila s seboj! Če pa nič nimate, pa tudi pridite, dobite torto zastonj! Katja

Iz: Naš zlati mladi dan, Herman Germ, Moh. založba, Celovec 1988

Pozor na cesti!

Pazi na levo, pazi na desno, na cesti je vse previdno in resno. Zato se na cesti nikdar ne igramo, tako bomo zdravi spet videli mamo!

Iz: Činček in Čopka, Valentin Polanšek, Celovec 1980

Čudežni dežnik

Glejte, čudežni dežnik! Majhen, moder, poln pik, sam od sebe se premika, varno vsemu se izmika: z leve v desno prečka pot, po stopnicah gre v podhod, skozi zeleni semafor vleče skriti ga motor; še čez most,

kjer teče reka, tudi zebra ni zapreka, levo, desno, zopet čez! Čudo pravo, prav zares!

In ko vse to preleti, siv oblak se razprši, skozenj sonce se zazre, čudežni dežnik zapre. In pod njim? O, primejduh! Naš dekliček, čisto suh!

Iz: Čas uhaja, čas hiti... Maruška Sedlak, Moh. založba, Celovec 1989

Avstrijski upravljalci za papirnico Vevče

LJUBLJANA. – Predstavniki firme Brigl & Bergmeister AG iz Niklasdorfa, Papirnice Vevče in Ljubljanske banke so podpisali pogodbo o poslovnem sodelovanju, ki naj bi pomenilo začetek ozdravitve papirnice iz Vevče, ki ima precejšnje težave.

Poslej bo v papirnici večinski delež (51 odstotkov) imela omenjena avstrijska firma, ki je v projekt vložila 33,5 milijona mark, ostala dva lastnika pa bosta imela 49 odstotkov kapitala.

Predstavniki firme Brigl & Bergmeister AG Josef Mayer je ob podpisu povedal, da

bodo pri upravljanju imeli odločilno besedo Avstrijci, direktor papirnice pa bo še naprej iz Slovenije, saj ne dvomijo o njegovih sposobnostih. Pomembno je tudi, da zaenkrat ni načrtov, da bi zmanjšali število zaposlenih v papirnici, čeprav so nekatere študije pokazale, da jih je za sedanjo proizvodnjo približno 300 preveč.

V Vevčah naj bi poslej izdelovali različne vrste kakovostnih papirjev, ki bodo konkurenčni na svetovnem tržišču. Firma Brigl & Bergmeister bo v prihodnjih petih letih vložila v papirnico 100 milijonov mark. R.M.

40. jubilejni Gorenjski sejem

V preteklem tednu se je zaključilo sprejemanje razstavljalcev za 40. Gorenjski sejem, ki bo od 10. do 19. avgusta v Kranju. Prostor je v celoti razprodan. Pripravljen je tudi pester in atraktiven večerni program. Odražajo se že prvi tržni učinki med ponudbo in povpraševanjem in neposrednim stikom s potencialnim kupcem. Kupca bodo namreč privabile le ugodne nabavne cene kakor tudi to, da se vse, kar se tukaj vidi, lahko tudi kupi in celo dostavi na dom. Prostor na več kot 30.000 m² bo zapolnilo preko 600 razstavljalcev. Kranjska skoraj 500 letna tradicija se iz leta v leto potrjuje in privablja vse strukture.

„Vaščana na avstrijski televiziji!“

V petek, 27. julija 1990 ob 20.15 uri jih boste lahko gledali in poslušali na 2. sporedu (FS 2) v oddaji „Land der Taler/Dežela dolin“. Avtor oddaje je Curt Faudon.

„Vaščana pojo“ slovenske napitnice

BILČOVŠ. – Ničkolikokrat so 'Vaščani' že dvignili kozarce in nazdravili 'Na zdravje vam, na zdravje nam, na zdravje vsam sosedam'. Zdaj so se odločili za celovečerni koncert slovenskih napitnic. Pred enim letom so na Gori pri Bilčovsu – na gorici pri Košarju – peli podoknice, ki so tudi že posnete na kaseti. Atmosfera tega večerja je bila enkratna in koncert na prostem izredno uspešen in odmeven.

To soboto, 28. julija ob 20.30 uri, želijo 'Vaščani' s svojim sproščenim in hudomušnim načinom prepevanja poslušalcem pričarati nekaj 'vinske blaženosti'. Prvi del koncerta – tako nam zagotavljajo – je zares pevski: prepevali bodo pesmi 'od napitah bratrov' iz tipičnih slovenskih goric: Štajerske, Dolenjske,

Primorske in Benečije, ki govorijo o sladki vinski trti, o težavnem delu v vinogradu in seveda o uživanju zlahtne kapljice. Tudi na Koroškem poznamo napitnice; te pa pojejo vse bolj o najrazličnejših okoliščinah in posledicah 'lumpinja'.

Drugi del koncerta pa bo bolj 'tekoč', saj bo treba to zlahtno kapljico, na katero so nas spravili s pesmimi 'na vešt', tudi pokusiti.

Pa še informacija, da ne boste predolgo iskali: če pridete iz smeri Celovca, se peljite še kakih 5 kilometrov od Bilčovsa dalje; na desni strani zagledate prelepo cerkvico na Gori. Tam je Košarjeva domačija.

Upajmo, da 'Vaščane' Peter ne bo namočil! Če bo deževalo, pa bo koncert – žal samo 'prvi' del – v avli ljudske šole v Bilčovsu.

V občini Globasnica so postavili nove dvojezične table

Nove dvojezične table

GLOBASNICA. – V občini Globasnica imajo sicer že od leta 1983 dalje vse vasi dvojezične table. Doslej pa so bile to navadne bele table s črnim napisom; ker pa te ne ustrezajo predpisom o cestnem prometu, Globašani z njimi niso bili povsem zadovoljni.

„Že decembra lani“, nam je v pogovoru dejal župan Albert Sadjak, „je občinski svet soglasno sklenil, da

je treba v občini postaviti 'prave' dvojezične table z modrim okvirom in rdečo črto... naročili smo jih že pred nekaj meseci,“ pravi Sadjak, ki je iniciator za nove table, „potem pa smo dolgo čakali...“

Pretekli teden v torek so Globašani končno dosegli svoj cilj. Tedaj so po vseh vaseh v občini postavili nove dvojezične table.

Informacija o kvaliteti zraka

PODKLOŠTER. – Cinkarna BBU v Podkloštru / Arnoldstein je pred nekaj dnevi predstavila elektronsko informacijsko tablo, ki bo odslej s svetlobno pisavo seznanjala prebivalstvo o kvaliteti zraka.

Tik pred občinskim uradom bo torej vsakdo lahko prebral podatke o žveplovem dvokisu (Schwefeldioxyd) v zraku.

Tak nov sistem prikazovanja podatkov bo menda prevzela tudi dežela Koroška za svoje industrijske centre. In kako obratuje elektronska informacijska tabla?

Vsakih deset sekund prihajajo podatki o koncentraciji

žveplovega dvokisa v kompjuter, ki iz teh podatkov izračuna povprečje. Na tabli je potem razviden povprečni podatek zadnjih treh ur.

Poleg koncentracije žveplovega dvokisa pa informacijska tabla prikazuje še čistost zraka (v smislu zakona o smogalarmu), zračni pritisk in temperaturo.

Z informacijsko tablo bi cinkarna BBU rada dokazala, da posveča pozornost čistoči okolja, hkrati pa – kot pravijo njeni zastopniki – bi rada spodbujala občane, da razmišljajo tudi o drugih možnostih varstva okolja – tudi med svojimi štirimi stenami.

Premalo prostora v vrtcih

CELOVEC. – Izobraževalni oddelek delavske zbornice je pretekli teden predstavil študijo o „zaposlenosti in varstvu otrok“ in pri tem prišel do alarmantnih izsledkov: na Koroškem je v otroških vrtcih prostora le za 35% otrok v starosti med tremi in šestimi leti. Izmed 121 koroških občin, jih ima svoj otroški vrtec 82. Najboljše preskrbljen pa je seveda Celovec, ki nudi prostor za 60% otrok.

Vedno spet pa nastajajo tudi problemi zaradi delovnega časa otroških vrtcev, ki dostikrat ne upoštevajo potreb zaposlenih mamic/staršev.

šev. Cela vrsta vrtcev – zlasti še na podeželju – je odprtih le dopoldne, tako da omogočajo le poldnevno zaposlitev enega od staršev.

V tej zvezi strokovnjaki delavske zbornice zahtevajo poleg povečanja števila mest v otroških vrtcih tudi manjše otroške skupine, več strokovnega osebja in prilagoditev delovnega časa potrebam, ki jih imajo zaposleni starši. Ženska predsednica sindikata dr. Ilse Mertel pa je zahtevala še izgraditev omrežja otroških vrtcev. V sedanji situaciji morajo nekatere mamice zapustiti svoje delo, ker ne najdejo primerne mesta za oskrbo otrok.

Tekma koscev na Radišah

RADIŠE. – Preteklo nedeljo je SPD „Radiše“ spet priredilo tekmo koscev. Zbralo se je mnogo ljudi ob blizu in daleč, toda le nekaj se jih je ob mučni vročini opogumilo, da se pomerijo v tej stari kmečki panogi, večina je raje uživala v senci. Travniki je „žrtvovala“ Boštjanova družina v Tucah, ki je po stari navadi po košnji koscem postregla z dobro kmečko „mavžno“.

Vsak kosci je moral pokositi 36 m², Blaž Mickl in Kopajnik pa sta ocenjevala kakovost košnje.

V splošni skupini je bil najhitrejši Šiman Ogris. Drugi je bil mladi kmet Milan Hribernik iz Tuc. Da je Šimi hodil pri njej v „šolo“ je dokazala njegova mama Nani Ogris, ki je zmagala v ženski skupini. V starejši skupini je zasedal prvo mesto Hanzi Hribernik st. Tekmoval pa je tudi prof. Janko Messner, ki se je pred vročino zavaroval z nikaragvanskim sombrerom. Tokrat je tudi praktično dokazal, da izjaja iz kmečkega rodu.

„Zmagoslavne obrede“ je opravil podpredsednik Nužej Wieser, nakar pa sta vsem prav dobro teknila jed in pijača. F.W.

Nagrajenih pet koroških občin

HODIŠE. – Okrog 500 avstrijskih občin je sodelovalo v letošnji iniciativi za kulturo okolja, ki jo je skupaj z zvezno gospodarsko zbornico, ministrstvom za gospodarstvo, „Reklamo-Avstrija“ in Združenjem hotelirjev pobudila Avstrijska zveza občin.

Med koroškimi občinami se jih je v iniciativo vključilo 35, od teh pa jih je žirija pet odlikovala z nagrado za okolje. Na južnem Koroškem je odlikovanje prejela občina Hodiše / Keutschach. Žirija je v prvi vrsti ocenjevala lepoto „vaške podobe“ (Ortsbild), kvaliteto življenja in možnosti za izrabo prostega časa v občini.

Cesta zgrajena

ŽENEK / BELOVČE. – Pred nekaj tedni so cestni delavci zaključili gradnjo ceste B 81 med Ženekom / Sonegg in Belovčami / Loibegg. Pristojni deželni svetnik Johann Ramsbacher je dejal, da bodo 3,2 kilometra dolgo popravljeno cesto naslednje leto prelili še z zadnjo plastjo. Dežela pa bo – vsega skupaj za popravilo tega cestnega odseka izdala 7,5 milijona šilingov.

V tej zvezi je Ramsbacher tudi opozoril, da je širina 34 km dolge pliberške državne ceste med Žitaro vasjo in Labotom zdaj povsod najmanj 6 metrov.

Dodal je še, da se bojazen prebivalec, ki so menili, da bo obnavljanje ceste prizadelo tudi zgodovinsko pot na Hemo, ni uresničila.

PRIREDITVE

Datum Kraj

Prireditelj

SKUPINSKI IZLET Z JEZIKOVNIM TEČAJEM

Pod geslom „Korošci se učimo jezike sosedov“ organizira Club tre popoli tečaj italijanščine v Pescari od 26. do 8. 9. Prijave sprejemajo telefonsko (0 4227/2363).

Petek 27. 7. in sobota 28. 7. 20.30 na travniku v **Spodnjih Vinarah** **POŽGANICA** v izvedbi Slovenskega ljudskega gledališča „Samorastniki“, režija: Peter Militarov. V primeru, da bo kaka predstava zaradi slabega vremena odpadla, še v nedeljo, 29. 7. ob 20.30 uri. Vstopnice dobite v pisarni Slovenske prosvetne zveze, v obeh slovenskih knjigarnah in v krajevnih posojilnicah. Cena v predprodaji 80, pri večerni blagajni 100 šilingov. **Prireditelj:** Slovenska prosvetna zveza skupaj s kulturnimi društvi z obeh strani meje.

Nedelja 29. 7. 10.30 Peca-Veški stan **Vsakoletno žegnanje pri Sv. Ani**

Sobota 4. 8. 18.00 pri Cingelcu na Trati **OTVORITEV KULTURNEGA DOMA**, otvoritveni koncert, nato ples, igra Trio Drava; **v nedeljo, 5. 8.** ob 10. uri maša in blagoslovitev doma, nato igra A.T. Linhart: „Županova Micka“ **SPD Borovlje**

30. 7.-4. 8. 10.00 Teden mladih umetnikov na Rebrci V Mladinskem centru na Rebrci bodo tudi letos znani in priznani umetniki in umetnice uvajali/e otroke v najrazličnejše tehnike umetniškega izražanja. Prijave na KKZ, Viktringer Ring 26, Celovec, tel.: (0 463) 516243.

Krščanska kulturna zveza in Mladinski center na Rebrci vabita na **TEDEN MLADIH UMETNIKOV** od ponedeljka, 30. julija, do sobote, 4. avgusta v Mladinskem centru na Rebrci.

Od 20. do 24. 8. **UZENICA – 20. Koroška likovna kolonija mladih**, ki jo razpisuje Slovenska prosvetna zveza skupaj z Osnovno šolo Vuzenica. Sprejem gostov iz Koroške bo v nedeljo, 19. 8., ob 17. uri. Udeleženci naj bi bili stari med 10. in 15. let. **Prijave sprejema Slovenska prosvetna zveza v Celovcu do petka, 29. julija.** Ker je število omejeno, prosimo za čimprejše prijave ali po telefonu (0 463) 514300/20 ali pisмено na SPZ v Celovcu, Tarviserstraße 16.

Zalka Kuchling, Saša Sturm, Matija Kampuš, Veronika Pietzka, Tone Starman in Albert Smrečnik vabijo na **POSVET SLOVENSKE MLADINE** o naslednjih temah: mladina v samostojnem slovenskem zastopstvu; šolstvo: Nam zadostuje pouk slovenščine ali hočemo slovenski pouk?; življenjska vrednost narečja; Slovenci in zaščita narave; praznik slovenske mladine?; razno. Posvet bo v soboto, 4. avgusta ob 14. uri v gostilni Seher v Velinji vasi.

RAZSTAVE

Celovec

– **Pri Joklnu** – Mola – Krpaž – Patchwork, Likovni izraz Kuna Indijancev.
– **Galerija 61** – Giorchio Guarini, mešane tehnike. – **V Mohorjevi knjigarni** – Miha Dolinšek, razstave fotografij, do 29. 8. 1990. – **Casineum** – Sejem za umetnost in antikvitete od 2. 8. – 7. 8.

Sinča vas

– **Grad v Žirovnici** – L. H. Jungnickel, slike živali, ljudi in pokrajin (do 31. 8.).

Dunaj

– **Galerija Carinthia** – Cornelius Kolig, dela.

Straßburg

– **Grad Straßburg** – Uničiti – ohraniti – rešiti, umetnost na Koroškem.

Semislawče

– **Galerija Rožek** – razstava – Ilse Gewolf – napeti lok.

Vabilo ZKP

Zveza koroških partizanov vabi na osemdnevno potovanje v Šibenik, Dalmacijo, od sobote, 1. septembra do sobote, 8. septembra 1990. Cena potovanja je 2.880 šil. V to ceno je vključen avtobusni prevoz, bivanje v dvoposteljni sobah hotela Solaris (za enoposteljno sobo je dnevno doplačilo 50 šil.), polni penzion (zajtrk, kosilo in večerja), dva avtobusna izleta na otok Murter in v nacionalni park k slapovom Krke ter ladijski izlet v Kornatsko otočje, kopanje v morju ali v hotelskem bazenu. Prijavite se čimprej po telefonu, dopoldne na štev. 0 463/513752, popoldne 0 463/210704 ali Milki Kokot, tel.: 0 463/514300

MENJAVA DENARJA (VALUTE) dne 20. 7. 1990

		dobite (šil.)	plačate (šil.)
za 1 ameriški dolar	\$	11,50	11,60
za 1 angleški funt	£	20,86	21,04
za 100 franc. frankov	f	208,90	210,70
za 100 ital. lir	Lit	0,95	0,96
za 100 dinarjev	DIN	90,00	110,00
za 100 švic. frankov	sfr	819,70	824,30
za 100 holand. guldov	Hfl	623,10	626,70
za 100 nemških mark	DM	701,55	705,55

Posreduje: Posojilnica-Bank
Zveza-Bank, Celovec

LOTTO

TOTO

6 10 11 13 32 43 (39) 12X X21 21X 111
Joker: 075918 b. j. Stava: 2:0, 0:4, 0:0, 3:3 b. j.

SLOVENSKI VESTNIK

Nadstrankarski časopis koroških Slovencev

Uredništvo/Redaktion: Tarviser Straße 16, 9020 Celovec/Klagenfurt, Avstrija, Telefon 0463/514300-30 do 34, teleks 422086 ZSO, telefaks 0463/51430071.

Usmerjenost lista/Blattlinie: seštevek mnenj izdajatelja in urednikov s posebnim poudarkom na narodnopolitičnem interesu.

Glavni urednik/Chefredakteur: Ivan P. Lukan

Uredniki: Andrej Kokot, Andrej Mohar, dr. Štefka Vavti.

Izdajatelj in založnik/Herausgeber und Verleger: Zveza slovenskih organizacij na Koroškem, Tarviser Straße 16, 9020 Celovec/Klagenfurt, telefon 0463/514300, teleks 422086 ZSO, telefaks 0463/51430071.

Tisk/Druck: Založniška in tiskarska družba z o.j. Drava, Tarviser Straße 16, 9020 Celovec/Klagenfurt, Avstrija, telefon 0463/514300-30 do 34 in 40, teleks 422086 ZSO, telefaks 0463/51430071.

Oglaš/Anzeigen: Tarviser Straße 16, 9020 Celovec/Klagenfurt, Avstrija, telefon 0463/514300-30 do 34 in 40, teleks 422086 ZSO, telefaks 0463/51430071.

Zastopstvo za Jugoslavijo: ADIT-DZS, Glonarjeva 8, 61000 Ljubljana, Slovenija, telefon 061/329761, telefaks 061/311123.

Letna naročnina: za Avstrijo 370 šil. (za penzioniste 280 šil.); za Jugoslavijo 400 din. (za penzioniste 310 din.).

Ivan Dolenc

Za dolar človečnosti

Na jok nam je šolo vsem trem.

Moje delo v elektrarni se je začelo prav po evropsko. V skladišču sem bil s Kanadčanom Benom, ki je vodil ta oddelek brez priganjalskih metod, in s Hudsonom, ki je bil prišel iz Londona in si je mislil, da je še vedno v svoji koloniji – sicer pa sem delal in se družil s tehnikami, inženirji, elektriki, obrtniki, ki so bili najrazličnejših narodnosti. Takoj prvi dan sem opazil strašanski razloček med zasebnim in provincijskim, to je

državnim delom. V tej termoelektrarni so bila delovna razmerja spet taka, kot se za človeka spodobi. Olajšano sem zadikal in vame se je povrnilo nekaj tiste velike vere v kanadski svet, ki sem jo bil na svoji dosednji poti skorajda v celoti izgubil.

Ben je bil resen delavec in pravi Kanadčan: pogovarjal se je z drugimi pred skladiščem samo o hokeju in vremenu. Omenil mi je več možnosti za napredovanje v podjetju in mi predlagal, da bi se izučil za operaterja regeneracijskih procesov za

mehko vodo. Tisto uro nisem vedel, o čem mi govori, ker o delovanju elektrarne nisem imel pojma, pozneje sem se pa pozanimal za to delovno mesto in se po dveh ali treh tednih temeljitega treninga prav uspešno povzpela do tega poklica.

Prvič sem občutil nekaj stalnejšega v svojem vsakdanjem bivanju. Drugi posli mi tega v Kanadi do takrat niso dali.

Počutil sem se svobodnega.

Hiša, do katere nas je konec tedna zapeljal Štefan, je bila pravzaprav dolga, rjava in rumeno popleskana lesena baraka. Tisti, ki jo je zbil skupaj, jo je verjetno modeliral po Upton Sinclairjevi „Džungli“ iz „ameriškega“ Čikaga. Bila pa je prostorna in udobna za družinsko bivališče, če upoštevam naše možnosti in ceno njene najemnine.

Ko smo hodili iz enega prostora v drugega – povsod bi bilo mogoče postaviti samo po eno posteljo –, smo občutili močan duh po sveži barvi.

Prek ceste je tekla železniška proga, za hišo pa je ležala majhna krpa vrta, vodna pipa, straniščna koliha. Izza vsega tega je bilo v razdalji kakšnih dvesto metrov videti avtomobilsko prikolico, iz katere se je kadilo, in še dvoje enosobnih hišic. Ena od teh hišic je bila Štefanova.

„Že kopljem temelje za naš novi dom,“ je pojasnil Štefan. Za zdaj imamo vse v eni sobi, s pečico na sredini; v novi hiši bosta dve sobi in kuhinja. Zgradim si vse sam – s temile svojimi rokami.“

Onstran tega majhnega naselja je bila prerija. Stali smo na robu mesta.

„Če se odločita za preselitev, bi vama svetoval samo tole: pazita, kako si kurita

tisto peč v kleti. Vse je iz suhega lesa – takoj bi zagorelo kot kres, če vržete kakšno desko preblizu peči.“

Do preselitve sva si kupila nekaj starega pohištva: tri postelje in nekaj stolov. Hladnik tudi.

V kleti sva za otroke uredila stranišče za čez noč, in sicer tako, kot sem videl v Oak Laku pri Dušanu.

Prva dva tedna smo bolj slabo spali. Vlaki so vozili mimo nas ponoči in takrat se je hiša tresla, da je kar ropotalo. Pa smo se tudi temu privadili.

Tisti mladi zakonski par je prišel k nam pred začetkom poletja. Živela sta sama zase na enem koncu barake in si tam tudi kuhala in pekla.

Tako smo vsi skupaj v miru in brez denarnih skrbi pretolkli dolge mesece.

(dalje prihodnjič)

LESERBRIEF

Sehr geehrte Herren!

Ich habe heute in einem Schreiben an den in Maribor erscheinenden „VEČER“ einige Mitteilungen die er am 29. März '90 in Bezug auf die vom ORF der Firma DEGN, Salzburg, in Auftrag gegebenen Fernsehproduktion „Kärntner Abwehrkampf und Volksabstimmung 1920“ gemacht hat, berichtet.

Da Sie in Ihrer Ausgabe vom 1. Juni sich offenbar auf die im „VEČER“ erschienenen Mitteilungen beziehen, darf ich auch Ihnen berichtend mitteilen, daß es sich keineswegs um eine Gemeinschaftsproduktion zwischen den Fernsehanstalten Österreichs und Sloweniens handelt, sondern lediglich um eine vom ORF veranstaltete Produktion.

Auch Mitteilungen über die Mitwirkung etwa von Prof. Janko Kuster oder Dr. Domej – der uns aber sehr hilfreich zur Seite steht – an der Verfassung des Drehbuches – sind unrichtig. Autor und verantwortlicher Redakteur ist ausschließlich der Gefertigte.

Es ist jedoch richtig, daß diese Produktion nicht nur der Erinnerung an die historischen Ereignisse dienen soll, sondern auch um ein friedliches und freundschaftliches Zusammenleben der Volksgruppen in Kärnten bemüht sein wird. Wir haben bisher nicht nur von den offiziellen Stellen Kärntens, wie etwa Landeshauptmann Dr. Haider, Landesamtsdirektor Prof. Dr. Unkart oder Landesarchivdirektor Doz. Dr. Ogris einerseits und Vertretern der Slowenischen Volksgruppe, wie Dr. Marjan Sturm oder Dr. Domej, um nur einige zu nennen, außerordentlich hilfreiche Unterstützung erhalten. Ich bin mit den besten Empfehlungen, Ihr

Johannes Eidlitz
Wissenschaft und Bildung,
ORF Wien

Naročite
in širite
„Slovenski
vestnik“

25.-31. 7.	TV AVSTRIJA 1	TV AVSTRIJA 2	TV SLOVENIJA	V TEM TEDNU NA TELEVIZIJI
SR 25. 7.	10.00 Miti ljudstev; 10.30 Z dekleti so vedno težave; 4.00 Pacient s hibo; 15.30 Otroški spored; 16.00 Za najmlajše; 18.00 Mi; 18.30 Knight Rider; 19.30 Čas v sliki; 20.00 Šport; 20.15 Rivali na dirkališču; 21.55 Rdeče prenočišče; 23.40 Smrtna ogroženost; 1.10 Poročila.	16.00 Šport; 17.00 Varnost ne pozna meja; 17.30 Dežela in ljudje; 18.30 Tri dame z žara; 18.30 Wurlitzer; 19.00 Koroška danes; 19.30 Čas v sliki; 19.53 Vreme; 20.00 Kulturni žurnal; 20.15 Vincent van Gogh – življenje v strasti; 22.10 Čas v sliki; 22.40 Noetova barka; 23.25 Boj bele smrti.	9.00 Spored za otroke: Svilena obleka; Pamet je boljša kot žamet; Alice in njena družina; 15.55 Poletna noč; 18.00 Dnevnik; 18.35 Spored za otroke: Moja družina in ostale živali; 19.12 Risanka; 19.30 Dnevnik; 20.00 Dva filma za groš; 22.10 Poletna noč; Dragi John; Upor obešenec; Zločini stoletja.	
ČE 26. 7.	10.00 Nova tovarna; 10.30 Vincent van Gogh; 14.15 Smrtno brezno Arizone; 15.30 Otroški spored; 16.00 Za najmlajše; 18.00 Mi; 18.30 Knight Rider; 19.30 Čas v sliki; 19.53 Vreme; 20.00 Šport; 20.15 Show mix; 21.50 Pustolovščine dobrega vojaka Švejka; 23.05 Pred sončnim zahodom.	11.00 Otvoritev salzburških slavnostnih iger; 17.15 Odkritja pod vodo; 18.00 Tri dame z žara; 18.30 Wurlitzer; 19.00 Koroška danes; 19.30 Čas v sliki; 19.53 Vreme; 20.00 Kulturni žurnal; 20.15 Notranjepolitični report; 21.05 Kulturni report; 22.35 Klub 2; Poročila.	9.00 Spored za otroke: Grizli Adams; Zakon v Los Angelesu; 10.20 Alpe-Jadran; 15.55 Poletna noč; 18.00 Dnevnik; 18.10 Te presenetljive živali; 18.40 Spored za otroke: Čudežna leta; 19.10 Risanka; 19.30 Dnevnik; 20.00 Vnovič v Bridesheadu; 20.50 Gala koncert; 22.20 Dnevnik.	V. v. Gogh – življenje v strasti Sreda, 25. 7. 1990, TV A2, 20.15 – Minuli teden smo videli dokumentacijo o življenju in delu znanega slikarja Vincenta van Gogha, tokrat pa je na sporedu celovečerni film o tem umetniku, ki je živel življenje, polno strasti. Videli bomo njegove najpomembnejše življenjske postaje, od misijonarskega delovanja v belgijskem rudniškem naselju Borinage do njegovega tragičnega konca v Auversu. Film so posneli po predlogi van Goghovega biografa Irvinga Stonesa. V naslovni vlogi nastopa znani igralec Kirk Douglas, režiser filma pa je Veincente Minnelli.
PE 27. 7.	9.30 Ruščina; 10.30 Pred sončnim zahodom; 13.55 Resnični junak; 15.30 Otroški spored; 18.00 Mi; 18.30 Knight Rider; 19.30 Čas v sliki; 19.53 Vreme; 20.00 Šport; 20.15 Stari; 21.20 L. A. Law; 22.10 Pogledi s strani; 22.20 Za ljubitelje filma; 22.50 Dvoboj Gringov; 0.20 Aktualno; 0.25 Mike Hammer.	16.40 Dediči ljubezni; 17.30 Čudežne podobe iz živalskega sveta; 18.00 Tri dame z žara; 18.30 Wurlitzer; 19.00 Koroška danes; 19.30 Čas v sliki; 20.15 Dežela dolin; 21.20 Znanost specialno; 22.00 Čas v sliki; 23.20 1 kupček rož, 1 kupček čevlja; 0.10 Marcel Duchamp; 1.00 26 kopalnic.	9.00 Spored za otroke: Ključke dogodivščine; Delfin Flipper; Boj za obstanek; 10.25 Napadelnost in razdiralnost; Vnovič v Bridesheadu; 15.35 Poletna noč; 18.10 Safari v mestu; 18.40 Pet prijateljev; 20.15 Rumena reka; 22.15 Poletna noč; Dragi John; Upor obešenec; To je ljubezen.	
SO 28. 7.	9.30 Jezera, ustvarjena s človeško roko; 11.00 Rivali na dirkališču; 14.35 Z ljubeznijo se ne igra; 16.00 Otroški Wurlitzer; 18.00 Gastronomski oglednik; 19.00 Milijonsko kolo; 20.00 Šport; 20.15 Naš doktor je najboljši; 21.45 Takoj bo tako daleč; 23.35 Zasebni detektiv Joe Dancer: Nalog za opico.	16.00 Mednarodni festival World Country; 17.00 Bos v posteljo; 18.00 Tri dame z žara; 18.30 Slika Avstrije; 19.00 Avstrija danes; 19.30 Salzburske slavnostne igre, prenos; 22.30 Aktualno; 22.35 Rock in video; 23.50 Jazz-mednarodno; 0.50 Poročila.	9.00 Spored za otroke: Radovedni Taček; Zlata Ptica; Moja družina in ostale živali; Zgodbe iz školjke; 15.55 Poletna noč; 18.00 Dnevnik; 18.40 Spored za otroke; 19.30 Dnevnik; 20.30 Zmagovalec, franc. film; 22.35 Dnevnik; 22.55 Poletna noč; Dragi John; Upor obešenec; Rožnata nanizanka.	Policija kot priča zločina Petek, 27. 7. 1990, TV A1, 20.15 – V priljubljeni seriji kriminalke „Stari“ (Der Alte) bo šlo tokrat za nenavadno „predstavo“, na katero je storilec Kamp povabil komisarja Kressa. Pred njegovimi in očmi sodelavcev hoče sprazniti tresor trgovine svojega očeta. A komisar Kress mladega storilca, ki je pred dvema letoma skušal storiti nekaj podobnega, spozna. V tem primeru, tako misli izkušeni komisar, ne gre za denar, marveč za mladostnikovo maščevanje.
NE 29. 7.	9.05 Avstrija II; 10.30 Obzornik; 11.00 Čudežne podobe iz živalskega sveta; 13.35 Trije mušketirji; 15.35 Za najmlajše; 17.00 X-Large; 19.15 Loto: Zrebanje; 19.30 Čas v sliki; 19.48 Šport; 20.15 Blagoslovljen morilec (1); 21.55 Grofica Marica; 23.40 Pogovor z umetnikom W. Wagnerjem.	9.05 Kulturni obzornik; 10.30 Cesar Jožef in železničarjeva hči; 13.00 Dober dan, Koroška; 13.30 Športno popoldne; 17.15 Klub senlorjev; 18.00 Tri dame z žara; 18.30 Avstrija v sliki; 19.00 Avstrija danes; 19.30 Čas v sliki; 20.15 Beli morski pes; 22.25 Poljubi me, bodalo.	9.40 Otroška matineja: Živžav; Pet prijateljev; 11.30 Kvartet Savski val; 15.50 Praški panoptikum; 17.10 Kelly, rumeni kamen; 18.10 Risanka; 19.30 Dnevnik; 19.50 Vreme; 20.00 Mile Poposki: Vikend za mrličje, nad. TV Skopje (3. del); 20.40 EPP; 20.45 Zdravo; 22.05 Dnevnik; 23.00 Videostrani.	Zabava Sobota, 28. 7. 1990, TV A1, 20.15 – Med zahtevnimi filmi ali napetimi kriminalkami bo za oddih in zabavo dobrodošel film zabavnega žarna. Film nosi naslov Naš doktor je najboljši. V glavni vlogi pa nastopa priljubljeni Ray Black skupaj z Georgom Tomalom in drugimi.
PO 30. 7.	10.00 4000 let v trenutkih; 13.30 Skrinja trikov; 14.05 Črne oči; 15.30 Otroški spored; 16.00 Za najmlajše; 18.00 Mi; 18.30 Knight Rider; 19.30 Čas v sliki; 19.53 Vreme; 20.00 Šport; 20.15 Šport v ponedeljek; 21.15 Magnum; 22.00 Pogledi s strani; 22.10 Isadora; 0.15 Mike Hammer.	14.00 Šport; 17.00 Izdelovalci vina; 17.30 Lindenstraße; 18.00 Tri dame z žara; 18.30 Wurlitzer; 19.00 Koroška danes; 19.30 Čas v sliki; 19.53 Vreme; 20.00 Kulturni žurnal; 20.15 Tekmeči na dirkališču, v 10 nadaljevanjih; 21.00 Novo v kinu; 21.15 Šiling; 22.00 Čas v sliki; 22.25 Armada.	9.00 Spored za otroke: Nina in Ivo; Alice in njena družina; 10.00 Folklorni ansambel La Capuliero; 15.35 Zdravo; 15.55 Poletna noč; 18.00 Dnevnik; 18.40 Spored za otroke: Radovedni Taček; Cvetlične zgodbe; 20.00 Poletje, drama; 21.35 J.S. Bach: Koncert za violino in orkester.	
TO 31. 7.	10.00 Družina človek; 10.30 Poljubi me, bodalo; 14.05 Reč, ki jo nihče ne kupi; 15.30 Otroški spored; 16.00 Za najmlajše; 18.00 Mi; 18.30 Knight Rider; 19.30 Čas v sliki; 19.53 Vreme; 20.00 Šport; 20.15 Čudoviti planet; 21.07 Rally, v 8 nadaljevanjih; 22.00 Pogledi s strani; 22.10 Veliki Gatsby.	14.00 Šport; 17.30 Orientacija; 18.00 Tri dame z žara; 18.30 Wurlitzer; 19.00 Koroška danes; 19.30 Čas v sliki; 19.53 Vreme; 20.00 Kulturni žurnal; 20.15 Tista reč; 21.07 Zunanjepolitični report; 22.00 Čas v sliki; 22.25 Klub 2; Poročila.	9.00 Spored za otroke: Zgodbe iz školjke; Živžav; 15.55 Poletna noč; 18.00 Dnevnik; 18.10 Spored za otroke: Čisto pravi gusar; 19.30 Dnevnik; 20.00 Zadeva Franchise; 20.55 Zabavnoglasbena oddaja; 22.00 Dnevnik; 22.20 Poletna noč; Dragi John; Polnočni klici; To je ljubezen.	Univerzum – čudovit planet Torek, 31. 7. 1990, TV A1, 20.15 – V novi oddaji poljudnoznanstvene vsebine bomo pod skupnim naslovom „Univerzum“ gledali nadaljevanke o naši zemlji, o čudovitem planetu, polnem življenja. Tokrat bo šlo za vprašanje, kako je življenje lahko nastalo. Praatmosfera našega planeta je bila sestavljena iz vodne pare, ogljikovega dioksida in dušika, ni pa imela kisika. In vendar so znanstveniki v 3,4 milijarde starih prakameninah našli mikroorganizme. Dokumentarec je delo Shira Takenake in je tudi tokrat poln čudovitih posnetkov.

RADIO KOROŠKA

18.10–19.00

Sreda, 25. 7.
Glasbena sreda – gost Katarina Oman iz Bekštanja
Večerna
21.05–22.00
Narodnozabavna glasba

Četrtek 26. 7.
Rož-Podjuna-Zilja

Petek, 27. 7.
J. F. Perkonig 100
(Dr. A. Feinig)

Sobota, 28. 7.
Od pesmi do pesmi

– od srca do srca

Nedelja, 29. 7.
6.30–7.00: Dobro jutro na Koroškem
Duhovna misel
(žpk. Ciril Demšar)
18.10.–18.30
Dogodki in odmevi

Ponedeljek, 30. 7.
Predstavitel knjige:
„Gailtal/Zilja 1848–1918 Eine Region wird deutsch.“

Torek, 31. 7.
Partnerski magazin

Dober dan, Koroška

Spored za 29. 7. 1990, ob 13.00 uri
predvidoma z naslednjimi prispevki:

- Poznajo nas že, vendar ne več
- Jezikovne počitnice v Tinjah in v Novem mestu
- Turizem ob Klopinskem jezeru
- Valentin Oman slika v šentjakovski cerkvi
- Lenčka Kupper
- Clip: Moški pevski zbor Valentin Polanšek

Josef Friedrich Perkonig – 100 let

Pred 100 leti se je v Borovljah rodil eden izmed največjih koroških ter avstrijskih besednih ustvarjalcev J. Fr. Perkonig. V prvi polovici svojega življenja je bil razborit zagovornik nemštva na Koroškem, kronist obrambnega boja, pesnik meje... Leta 1938 je bil Perkonig na Koroškem vodja – prvak – glavni besednik za 'anšlus'. Že pred in med 2. svetovno vojno se je začelo Perkonigovo notranje zorenje, in polagoma je prihajal do spoznanja: „Die Slowenen gehören zu dem Bilde, das man sich von Kärnten macht; nicht nur die Deutschen haben zu dem seelischen Akkorde Kärntens einen Klang beigesteuert, um den es ärmer wäre, verstummte er jemals.“

Srhljivka – morilski morski pes

Nedelja, 29. 7. 1990, TV A2, 20.15 Med filmi strahu in groze je leta 1974 zbudil veliko pozornosti filmu o belem morskem psu (Der weiße Hai), ki je turiste nekega priljubljenega letovišča za zahodni obali Amerike spravljal v strah in grozo. Beli morski pes je namreč krvoločno ubijal kopalce in tudi svoje preganjalce. Film je tedaj polnil blagajno producentom, ko so s serijo te srhljivke nadaljevali, vendar nobena ni več preseгла prvega filma.

Nova imena v koroški ligi

SAK

Novi igralci: Goran Stanisavljević (FK Budućnost Titograd), Walter Krausler (SVG Pliberk), Hermann Lipusch (Klopinj), Adolf Blažej (Globasnica), Robert Leitgeb (ASKO Šmihel), Marjan Šmid (LZ Celovec), Milan Oraže (Sele), Marjan Sadjak (Dobrla vas), Ivan Ramšak (Šmihel).

Odšli so: Marjan Velik (Treibach), Manfred Luschnig, Josef Gregorič (oba v Žitaro vas), Peter Stern (ASK), Richard Urank (Klopinj), Josef Pasterk, Leopold Sadjak, Štefan Gregorič, Christian Eberwein (vsi ASKO Šmihel), Alexander Kurasch (SV Šentjakob).

Moštvo: Oraže, Leitgeb, Krausler, Kreutz, Čertov, A. Sadjak, F. Sadjak, Galo, M. Sadjak, Blajs, Stanisavljević, Kert, Wieser, Ogris, Ramšak, Šmid, Florjančič, Lipusch, Hanser, Blažej, Sturm.

Trener: dr. Ivan Ramšak (Mladen Jovičević in Ljubiša Dalanović).

Športno vodstvo: Albin Waldhauser (sekcijski vodja)

Sponzor: Posojilnica-Bank.

PLIBERK

Novi igralci: Hober (WAC), Jesse (Wietersdorf), Grobelnik (Šmihel), Rossmann (Ruda), Rothleitner (Sentpavel).

Odšli so: Christian Matschek (Šmihel), Zlinder (Metlova), Warrasch (Sentpeter na Vašinjah), Hannes Matschek (Klopinj), Trampusch (Žvabek), Walter Krausler (SAK).

Moštvo: Hannes Ratz, Manfred Habernig, Willi Hutter, Karl Liesnig, Zwanko Tercic, Christian Lopinsky, Thomas Wuntschek, Christian Wölbl, Albin Dlopst, Robert Skof, Günther Pachoinig, Robert Matschek, Helmut Hober, Manfred Jesse, Reinhard Grobelnik, Wolfgang Rossmann, Horst Rothleitner, Robert Knauder, Kurt Urnik, Armin Feldbacher.

Trener: Lojze Jagodič

Sponzor: Raika

KLOPINJ

Novi igralci: Urank (SAK), Pappler (VSV), Machne (Pliberk), Moreno (Baumgarten), Stossier (ASK, nazadnje pri ATUS Borovlje), Matschek (Pliberk), Miklau (Sinca vas), Houtz (Galicia), Opičnik (Mosti), Schwagerle (Tinje), Wadler (ASV).

Odšli so: Michael in Günther Pawluch (neznano), Berchtold (Rikarja vas), Jop (Sinca vas).

Moštvo: Christian Sagmeister, Matschek, Gerald Woschitz, Gerhard Pappler, Siegfried Kollmann, Herbert Miklautz, Gerold Machne, Rihard Urank, Daniel Kriwitz, Erich Radkic, Mario Schwagerle, Peter Opičnik, Robert Miklau, Alexander Stossier, Manfred Houtz, Willi Klatzer, dr. Manfred Mertel, Robert Wadler, Jose Moreno, Christian Sertschnig.

Športno vodstvo: trener dr. Manfred Mertel, Heinz Sertschnig.

Sponzor: Nordstern.

BOROVLE

Novi igralci: Reinhard Dixer, Werner Weratschnig, Gerald Mak, Stelzer, Pristovnik.

Odšli so: Just, Wrulich, Grile (vsi DSG Borovlje), Bergmann (Šmarjeta), Oraže (Sele), Stossier (Klopinj).

Moštvo: Reinhold Witschnig, Helmut Schawarz, Ulfried Ottacher, Peter Sagmeister, Florian in Martin Spendier, Johann Schweiger, Werner Weratschnig, Harald Jessernig, Igor Majer, Kurt Fister, Armin Lutz, Robert Gajkovic, Erich Varch, Peter Luther, Georg Stelzer, Gerald Mak, Gerhard Dixer, Erwin Pristovnik, Jörg Kopeinig.

Športno vodstvo: trener mag. Johan Schweiger in mag. Peter Sagmeister.

SAK spet med favoriti!

Le teden dni po prvem kolu v tekmovanju za avstrijski nogometni pokal bo 4. in 5. avgusta na sporedu štart v novo nogometno sezono v koroški ligi. SAK – kljub pomlajenemu moštvu brez dvoma spet med favoriti za naslov prvaka – igra prvo tekmo pod vodstvom novega trenerja dr. Ivana Ramšaka doma v Trnji vasi proti moštvu FC Mölltal, ki se je v lanskem sezoni komaj rešilo izpada iz lige. Toda novo prvenstvo je tudi nova motivacija – ne le za nogometaše Slovenskega atletskega kluba, temveč tudi za nasprotnika, ki zagotovo ne bo prišel v Celovec, da bo SAK kar podaril prvi dve točki.

15 kol do zimske pavze

1. kolo (4./5.8.1990): SAK – FC Mölltal, Pliberk – Trg, ASK Celovec – Lienz, ATSV Wolfsberg – Wietersdorf, VSV (Beljak) – Breže, Borovlje – Klopinj, Matrei FC Šentvid.

2. kolo (11./12.8.1990): Trg – SAK, Breže – Pliberk, Lienz – Šentvid, Klopinj – Matrei, Mölltal – Borovlje, Wietersdorf – Beljak, ASK – Wolfsberg.

3. kolo (18./19.8.1990): SAK – Breže, Pliberk – Wietersdorf, Wolfsberg – Lienz, Beljak – ASK, Borovlje – Trg, Matrei – Mölltal, Šentvid – Klopinj.

4. kolo (25./26.8.1990): Wietersdorf – SAK, ASK – Pliberk, Lienz – Klopinj, Mölltal – Šentvid, Trg – Matrei, Breže – Borovlje, Wolfsberg – Beljak.

5. kolo (1./2.9.1990): SAK – ASK Celovec, Pliberk – Wolfsberg, Beljak – Lienz, Borovlje – Wietersdorf, Matrei – Breže, Šentvid – Trg, Klopinj – Mölltal.

6. kolo (8./9.9.1990): ATSV Wolfsberg – SAK, Beljak – Pliberk, Lienz – Mölltal, Trg – Klopinj, Breže – Šentvid, Wietersdorf –

Matrei, ASK – Borovlje.

7. kolo (15./16.9.1990): SAK – VSV Beljak, Pliberk – Lienz, Borovlje – Wolfsberg, Matrei – ASK, Šentvid – Wietersdorf, Klopinj – Breže, Mölltal – Trg.

8. kolo (22./23.9.1990): SVG Pliberk – SAK, Lienz – Trg, Breže – Mölltal, Wietersdorf – Klopinj, ASK – Šentvid, Wolfsberg – Matrei, Beljak – Borovlje.

9. kolo (29./30.9.1990): SAK – SVR Sparkasse Lienz, Borovlje – Pliberk, Trg – Breže, Matrei – Beljak, Šentvid – Wolfsberg, Mölltal – Wietersdorf, Klopinj – ASK.

10. kolo (6./7.10.1990): SAK – ATUS Borovlje, Pli-

berk – Matrei, Lienz – Breže, Wietersdorf – Trg, ASK – Mölltal, Wolfsberg – Klopinj, Beljak – Šentvid.

11. kolo (13./14.10.1990): TSU Raika Matrei – SAK, Šentvid – Pliberk, Borovlje – Lienz, Trg – ASK, Breže – Wietersdorf, Mölltal – Wolfsberg, Klopinj – Beljak.

12. kolo (20./21.10.1990): SAK – Šentvid, Pliberk – Klopinj, Lienz – Wietersdorf, ASK – Breže, Wolfsberg – Trg, Beljak – Mölltal, Borovlje – Matrei.

13. kolo (27./28.10.1990): DSG Klopinjsko jezero – SAK, Mölltal – Pliberk, Wietersdorf – ASK, Breže – Wolfsberg, Trg – Beljak, Matrei – Lienz, Šentvid – Borovlje.

Pred zimsko pavzo bodo po možnosti 3./4. in 10./11. novembra igrali še prvo in drugo povratno kolo. SAK v prvem povratnem kolu gostuje v Obervellachu pri FC Mölltalu, v drugem pa gosti močno ekipo iz Trga, sotekmeča za naslov koroškega prvaka.

V spodnji ligi-vzhod: Bilčovs bolj uspešen?

Prvi favorit za vstop v koroško ligo v sezoni 1990/91 v spodnji ligi-vzhod je brez dvoma moštvo iz Treibacha, pri katerem po enoletni pavzi spet igra eden najboljših slovenskih nogometašev Marjan Velik. Na boljšo uvrstitev kot v pretekli sezoni upajo v Bilčovsu, kjer so zamenjali trenerja. Novi, Egon Kattnik, bivši trener celovške Austrije, naj bi pripomogel k uresničitvi tega cilja. Okrepilo se je tudi moštvo iz Žitaro vasi, saj bosta v prvi sezoni v temo moštvo igrala bivša igralca SAK Manfred Luschnig in Jože Gregorič.

Nova imena v podligi-vzhod

BILČOV

Novi igralci: Wichboth (Šentjakob), Kattnik (Glanegg), Kogelnik (Železna Kapla), Rauter (Wölfnitz), Hartl (Bistrica v Rožu), Stojilkovski (Hodiše).

Odšli so: Woschitz (DSG Sele), Ogris (Pošta Dunaj), Karlovčan (v Jugoslavijo).

Moštvo: H. Schaunig, Katnik, K. Schellander, F. Quantschnig, Schlemitz, Rauter, J. Kuess, W. Kuess, A. Schellander, S. Quantschnig, Partl, Sigi Hobel, Stojilkovski, Hartl, G. Schaunig, Kogelnik, Weichboth, A. Quantschnig.

Trener: Egon Kattnik (nov)

Športno vodstvo: Karl Haslauer (sekcijski vodja)

Sponzor: Holzbau Gasser – Bilčovs

ŽITARA VAS

Novi igralci: Prschnig (Železna Kapla), Stauber (Labot), Nortschitsch (Rikarja vas), Luschnig, Gregorič (oba SAK), Stossier (ATUS Borovlje).

Odšli so: Jernej, Hanschut (oba Galicija), Starc, Tazoll (Rikarja vas).

Moštvo: Prescheren, E. Starc, Fido, Kuneth, R. Tazoll, Kampusch, Prasnig, Bosnjak, Stauber, G. Hössl, J. Hössl, Nortschitsch, Sitter, Luschnig, Hribar, Krutner, Plassnig, Markowitz, Drobosch, Komposch, Kapus, Gregorič, Stossier.

Športno vodstvo: Franc Gostenčnik (trener), Hubert Pleschounig (sekcijski vodja).

Sponzor: Raika, IPH.

Nova imena v 1. razredu D

SC GLOBASNICA

Novi igralci: Dolinger (Dobrla vas), Lesjak (Dobrla vas), Kaiser (Klopinj), Duller (Grebini).

Odšli so: Blažej (SAK), Gregorič (Žitaro vas), Fister (Klopinj).

Moštvo: Ewald Pajancič, Hubert Micheu, Mirko Misetič, Kristijan Micheu, Erich Pleschgatter, Guido Sadjak, Dolinger, Lesjak, Zankl, Duller, Kordeš, Kaiser, Thonhofer, Siegfried Pajancič, Robert Lipuschek.

Trener: Martin Lesjak.

Športno vodstvo: Harrieh (predsednik), Wolfgang Wölbl (sekcijski vodja).

Sponzor: Adolf Blažej – Sentprimoz

ASKO ŠMIHEL

Novi igralci: Stanko Božičević (L. Kraj Mozirje), Josef Walter (SV Tinje), Josef Pasterk (SAK), Štefan Gregorič (SAK), Leopold Sadjak (SAK), Karl Heinz Eberwein (Donau).

Odšli so: Walter Krausler, Robert Leitgeb (oba SAK), Reinhard Grubelnik (Pliberk), Ivan Ramšak (SAK).

Moštvo: Karl Eberwein, Willi Vodivnik, Stanko Božičević, Helmut Krausler, Kristijan Matschek, Josef Pasterk, Markus Ambrusch, Stefan Gregorič, Erich Berchtold, Herbert Berchtold, Dietmar Buchwald, Andreas Gros, Walter Močilnik, Josef Walter, Leopold Sadjak, Friedrich Golautschnig, Karl Berchtold, Robert Lutnik, Kristijan Eberwein, Marjan Djurič.

Trener: Franc Slanišch

Športno vodstvo: Willi Vodivnik (sekcijski vodja)

Sponzorji: Spar Kuschej, Raika Pliberk, Avtodeli Čik Rudi.

ŽELEZNA KAPLA

Novi igralci: Siegfried Uznik (DSG Sele), Miloš Rus (Novo mesto), Nanti Travnik (Klopinj), Franci Rozman (Rikarja vas), Martin Kollmann.

Moštvo: Kristijan Varch, Miloš Rus, Ewald Köck, Erich Schorli, Fritz Wiecher, Peter Kaschnig, Tomi Lipusch, Joži Ošina, Franci Oraže, Karli Preschorn, Hermann Grubelnik, Norbert Kucher, Hermann Jenschatz, Beno Germanik, Nante Travnik, Hannes Kukovica, Franci Rozman, Martin Kollmann, Adi Miklau, Siegfried Uznik, Pepi Sporn, Gerhard Jerlich.

Trener: Jože Fera

Športno vodstvo: Hans Smrtnik (sekcijski vodja)

Sponzor: Posojilnica-Bank Železna Kapla

Nova imena v 2. razredu E

SELE

Novi igralci: Zdravko Oraže (ATUS Borovlje), Norbert Hribernik (Šmarjeta), Mirko Wieser (Bilčovs), Vitomir Dragoslavjevič (Triglav Kranj).

Odšli so: Siegfried Uznik (Železna Kapla).

Moštvo: Erich Oraže, Silvo Uznik, Pepi Pristovnik, Kurti Hribernik, Toni Stern, Flori Oraže, Mario Mak, Herbert Kulmesch, Zdravko Oraže, Mirko Wieser, Vitomir Dragoslavjevič, Mario Oraže, Ahim Oraže, Norbert Hribernik, Pepi Božič, Ando Oraže.

Trener: Rajko Kožar

Športno vodstvo: Nanti Olip (sekcijski vodja)

SAK-Koper 1:4

Slovenski atletske klub je v seriji pripravljalnih tekem v soboto igral proti močnemu moštvu NK Koper, ki igra v jugoslovanski medrepubliški ligi. Izid tekme v Dobrlji vasi je bil sicer 1:4 (1:1), toda SAK je nastopil brez Hanserja, Marjana in Albert Sadjaka ter Lipuša. Edini gol za SAK je dosegel novi trener in igralec dr. Ivan Ramšak.

vas, Treibach – Šentandraž, Mostič – Oberglan, Vetrinj – Ruda.

4. kolo (25./26.8.1990): Bad St. Leonhard – Bilčovs, Ruda – Trnja vas, Oberglan – Vetrinj, Šentandraž – Mostič, Žitara vas – Treibach, Žrelec – Liebenfels, Rožek – Velikovec.

5. kolo (1./2.9.1990): Bilčovs – Ruda, Velikovec – Bad St. Leonhard, Liebenfels – Rožek, Treibach – Žrelec, Mostič – Žitara vas, Vetrinj – Šentandraž, Trnja vas – Oberglan.

1. kolo (4./5.8.1990): Mostič – Bilčovs, Žrelec – Bad St. Leonhard, Rožek – Žitara vas, Velikovec – Šentandraž, Liebenfels – Oberglan, Treibach – Ruda, Vetrinj – Trnja vas.

2. kolo (11./12.8.1990): Bilčovs – Vetrinj, Bad St. Leonhard – Trnja vas, Ruda – Mostič, Oberglan – Treibach, Šentandraž – Liebenfels, Žitara vas – Velikovec, Žrelec – Rožek.

3. kolo (18./19.8.1990): Trnja vas – Bilčovs, Rožek – Bad St. Leonhard, Velikovec – Žrelec, Liebenfels – Žitara